
HET LAND VAN NEVELE

Driemaandelijks tijdschrift van de heemkundige kring

januari 1997

jaargang XXVIII

aflevering 1

Afgiftekantoor 9850 Nevele

HET LAND VAN NEVELE

**Driemaandelijks heemkundig tijdschrift voor
Bachte-Maria-Lerne, Hansbeke, Landegem, Lotenhulle,
Meigem, Merendree, Nevele, Poeke, Poesele,
Sint-Martens-Lerne, Vinkt, Vosselare en Zeveren.**

Lidgeld 1997

500 fr. (+ 100 fr. buitenland) over te schrijven op
rekening 000-0627981-03 of 290-7431460-20 van
"Het Land van Nevele" v.z.w., Beentjesstraat 24, 9850 Poesele

Steunend lid 1997

vanaf 1.000 fr.

Redactieraad

A.BOLLAERT - K.DE GROOTE - S. DE GROOTE - L.DE RUYCK -
J.LUYSSAERT - A.STROBBE

Eindredactie

J.LUYSSAERT, Veldestraat 26, 9850 Merendree

Elke auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikel.

Gedrukt in de Beschutte Werkplaats "Nevelland" te Nevele.

Bij de kaffoto: Het hoofdaltaar in de Sint-Amanduskerk van Zeveren.

HET LAND VAN NEVELE

januari 1997

jaargang XXVIII

aflevering 1

Verantwoordelijke uitgever: J. LUYSSAERT, Veldestraat 26, 9850 Merendree

INHOUD

J. LUYSSAERT, In memoriam Jozef Van de Castele	3
G. VAN STEENKISTE, Zeveren bouwt een nieuwe kerk	6
S. DE GROOTE, René Christiaens (° Zeveren 1916-† Ellrich 1945)	27
A. MARTENS, Congregatie der jongelieden van Hansbeke	34
M. MICHIELS, Vijftig jaar geleden: oorlogsbelevissen van Marcel Michiels (slot)	63
C.D.G., "Het Land van Nevele", 1996, jaargang XXVII, inhoudsanalyse	81
Catalogus van de bibliotheek van de heemkundige kring "Het Land van Nevele"	(81)

IN MEMORIAM JOZEF VAN DE CASTEELE

Op zaterdag 9 november 1996 overleed te Gent vrij onverwacht ons gewezen bestuurslid en trouw lid Jozef Van de Castele in de gezegende leeftijd van 86 jaar.

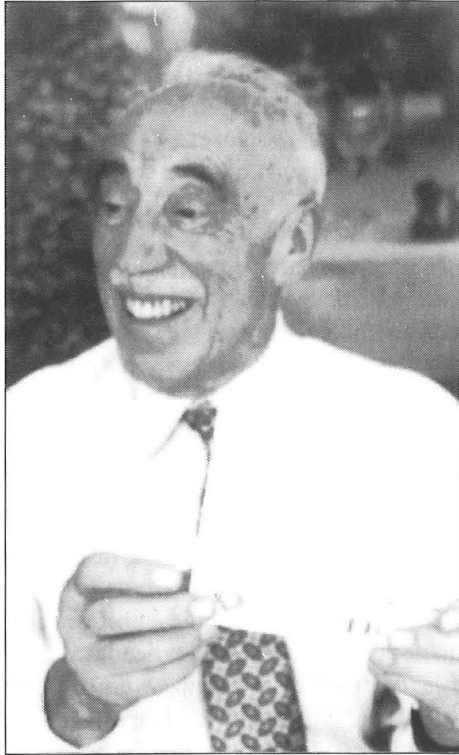
Toen ik in 1966 als jong leraar de grauw-groene lerarenkamer van het toen nog Provinciaal Handels- en Taalinstituut in de Savaanstraat in Gent betrad, ontmoette ik er tussen zovele andere oudere collega's ook Jozef. Onze contacten verliepen aanvankelijk officieel en op afstand; pas met de stichting van de heemkundige kring "Het Land van Nevele" groeiden ze en leerden we mekaar ook echt kennen. Het was Jozef zelf die het initiatief nam en mij vertelde dat hij van Nevele afkomstig was en erg geïnteresseerd was in de pas opgerichte heemkundige kring.

Jozefs leven als actief lid van onze vereniging begon met zijn lezing op onze vierde statutaire vergadering in café "De Roose" op zondag 14 januari 1973 te Nevele. Voor een zeventigtal aanwezigen sprak hij er over "Het Rusthof te Vosselare: zoals het was en zoals Cyriel Buysse het zag". Als uitstekend leraar had Jozef zijn lezing zeer didactisch opgebouwd. Hij had NTG-acteur Jef Demedts uitgenodigd om als sfeerschepping voor te lezen uit de novelle "Het Hofje". Aan de hand van dia's, kaarten en plattegronden en in fel contrast met deze poëtische novelle gaf Jozef Van de Castele een nauwkeurige uiteenrafeling van de realiteit achter de novelle. Elk feit, elke datum, elke naam of situering bij Buysse werden aan een kritisch onderzoek onderworpen.

In het eerste nummer van 1973 van ons tijdschrift verscheen ook zijn eerste artikel "Adèle Charlotte Fobe, de Nevelse vriendin van Virginie Loveling". Met deze studie legde Jozef de werkwijze vast die hij in al zijn andere publicaties gebruikte. Met grote nauwkeurigheid, kritische zin en aandacht voor het detail stelde hij een beknopte biografie op van de Nevelse intieme vriendin van Virginie Loveling.

Nevele, Loveling, Buysse en de Eerste Wereldoorlog in Nevele bleven de lievelingsthema's van Jozef Van de Castele.

Toen hij in 1976 als leraar op pensioen ging, werd hij nog actiever in de heemkundige kring. Hij werd bestuurslid en ondervoorzitter en begon zijn meest vruchtbare periode als auteur over het Land van Nevele. Vanaf 1976

was Jozef een vaste waarde in ons tijdschrift. Maar ook als bestuurslid liet hij een blijvende indruk na. Hij verdroeg geen onnauwkeurigheden of slordigheden en sprak terecht zijn ongenoegen uit over de vele zetfouten die een tijdlang ons tijdschrift ontsierden. Vanaf dan corrigeerde hij twintig jaar alle teksten en niet alleen zetfouten. Met zijn kritische geest las hij alle artikelen na op hun inhoud en wanneer 's avonds laat bij mij de telefoon rinkelde, wist ik dat Jozef ergens op een fout in een artikel was gevallen. Om die fouten te verbeteren nam hij meestal zelf contact op met de auteur. Vriendelijk maar beslist en in overleg met de auteur probeerde hij de tekst aan te passen en te corrigeren. Het wekt dan ook geen verbazing dat sommige heemkundigen hiermee niet waren opgezet maar dat stoorde Jozef niet want hij wilde kwaliteit afleveren. Dit hebben we van hem geleerd: een artikel mag maar worden gepubliceerd als het werkelijk goed en af is.

Als er al eens onder de bestuursleden iets schortte, kon ik bij Jozef terecht die me dan voorzichtig en met wijsheid de weg naar een oplossing wees.

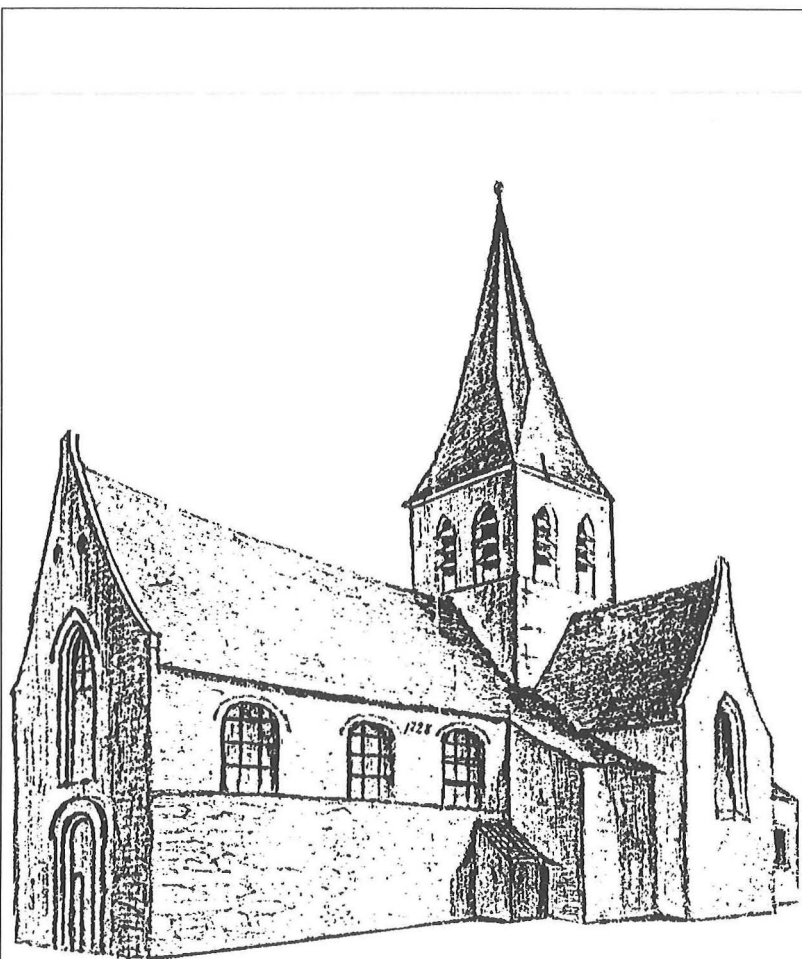
Jozef maakte voor zichzelf uit dat er een tijd was van komen en van gaan. In 1988 vond hij dat een jongere ondervoorzitter de taak beter kon uitvoeren en hij legde zijn functie neer maar bleef ons in het bestuur met raad en daad bijstaan.

Op de statutaire vergadering van 1993 verliet Jozef ons bestuur; hij was toen bijna 83 jaar geworden maar bleef niet stilzitten.

Onverdroten werkte hij verder aan enkele uitgebreide studies o.m. over de Eerste Wereldoorlog in Nevele. Af en toe verscheen hij nog eens op onze activiteiten en steeds zag hij er fit, piekfijn en opgewekt uit ondanks de ouderdomslasten die begonnen op hem te wegen.

Zoals we op zijn bidprentje kunnen lezen waren voor Jozef studie en werk heel belangrijk in zijn leven; ze vroegen veel inzet en doorzettingsvermogen en dat heeft Jozef Van de Castele ons voorgeleefd.

Jan LUYSSAERT, Merendree

Tekening van de oude kerk van Zeveren, daterend uit 1728,
vóór de verbreding van de zijbeuken.
(Bisschoppelijk archief Gent)

ZEVEREN BOUWT EEN NIEUWE KERK

Inleiding

De eerste geschreven en gepubliceerde tekst over een kerk in Zeveren vinden wij in *Verheerlijkt Vlaandre* van Anthoni Sanderus. *De kerk van Zevere is toegeëigent aan S.Amand en staat ter begeving van den Kanunnik der hoofdkerk van Doornik, die de priester van het groot Altaar genaamt word.*¹

In hun monografie over Zeveren vermelden De Potter en Broeckaert: *De oude kerk van Zeveren werd gedeeltelijk in de 14e eeuw, de zijbeuken en het koor in de 16e eeuw herbouwd. In 1728 verhoogde men de zijbeuken in baksteen... Ten jare 1860 eindelijk afgebroken, maakte zij plaats voor een gebouw, dat... van den slechten smaak des bouwmeesters getuigenis geeft.*²

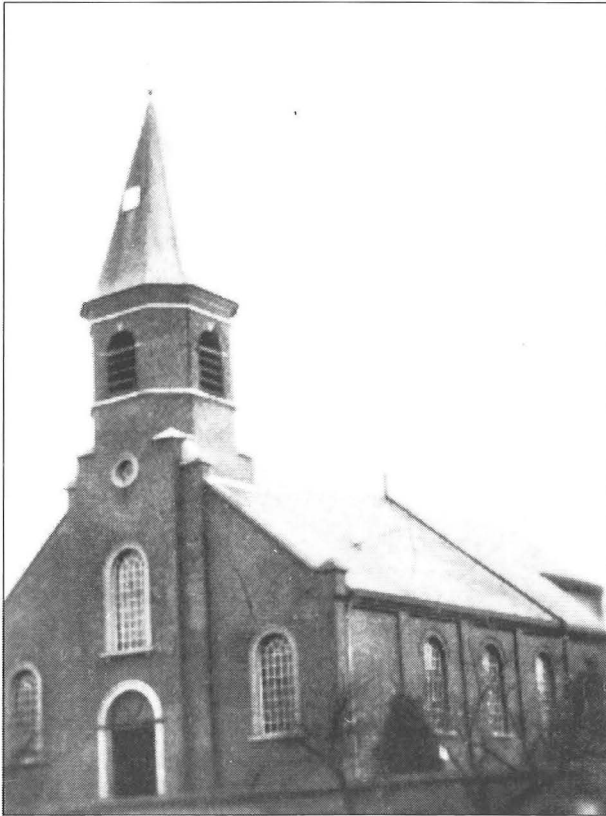
Het is met dit artikel geenszins de bedoeling de oudste geschiedenis van de St.-Amanduskerk te Zeveren te behandelen noch een beoordeling te maken over de smaak van bouwheren en geschiedschrijvers, maar wel om een beperkte periode die aanvangt kort voor de bouw van een nieuwe kerk en eindigt rond de plaatsing van de noodzakelijke kerkmeubelen, meer in detail te behandelen. Het gaat hooguit over een periode van twintig jaar, van 1859 tot 1878.

De oude kerk

Halfweg de 19e eeuw was de kerk van Zeveren bouwvallig geworden en moest dringend hersteld worden. Daarenboven was zij te klein; wij leefden toen immers in een zeer religieus-godsdiensige tijd. Iedereen, van vóór de eerste communie tot vrij hoge leeftijd, was trouwe mishoorder. Bineren (= tweemaal mis lezen door dezelfde priester op één dag) was in Zeveren overigens niet toegelaten voor de enige priester, zodat de zondagsmis zeer druk werd bijgewoond. Deze had plaats om 7 uur tussen Allerheiligen en Pasen en om 6 uur tussen Pasen en Allerheiligen. Uit de ontvangsten van het

1. Anthoni, SANDERUS, *Verheerlijkt Vlaandre*, MDCCXXXV.

2. F. DE POTTER en J. BROECKAERT, *Geschiedenis van de gemeenten in de provincie Oost-Vlaanderen, Zeveren, 1864-1870.*

Huidige kerk van St.-Amandus in Zeveren uit het jaar 1950.
Foto gemaakt door Pater R.Labijn, broer van de pastoor van Zeveren.

stoelgeld leiden wij af dat alleen bij zeer strenge winters de zondagsmis ietsje minder werd bijgewoond.

In 1859 werd op vraag van de kerkfabriek, hierbij gesteund door het gemeentebestuur, een onderzoek ingesteld door het provinciaal bestuur naar de wenselijkheid om de kerk te herstellen en te vergroten. Uit het verslag van dit onderzoek door F.Manus, conducteur van Bruggen en Wegen te Deinze, op datum van 14 december 1859, gericht aan ingenieur Desmarais in Oudenaarde valt heel wat te leren.

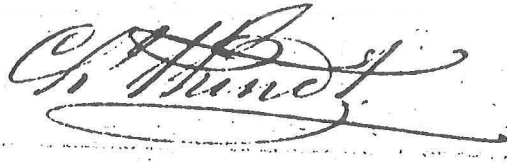
- De oppervlakte van de oude kerk is amper 150 m², en rekening houdend met de 700 inwoners zou dit minstens 185 m² moeten zijn.
- De oude kerk is gedeeltelijk in baksteen en gedeeltelijk in groengrijze veldsteen.
- Zij heeft de vorm van een kruis; de toren staat in het midden.
- De twee zijbeuken zijn later dan de hoofdbeuk gebouwd en zijn slechts 1,25 m breed.
- De kerk is in zeer slechte staat, en op vele plaatsen is de mortel verstorven.
- Bouwkundige C. T'Kindt uit Nevele raamt de gebeurlijke herstellingskosten op 5.000,05 fr.

Het uiteindelijke advies luidt: *dat het verkieslijker is de nodige maatregelen te treffen om over te gaan tot een totale nieuwbouw.*

Op zoek naar een oplossing

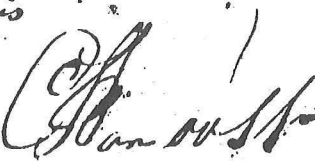
Op de driemaandelijke vergadering van de kerkraad op de eerste zondag van oktober 1859 beslist men eenparig (bij afwezigheid van de burgemeester) dat de herstellingen niet zullen uitgevoerd worden maar dat men *middelen zal beramen om een nieuwe kerk te bouwen*. De kerkraad is als volgt samengesteld: voorzitter Johannes Franciscus Lambert, secretaris pastoor Johannes Carolus Cnudde, schatbewaarder Ivo Vande Walle, leden Charles Louis Begijn, Jacobus De Vreese en Clemens Van Oost.

Na ernstige discussies treedt de gemeenteraad deze beslissing bij op 21 oktober 1859. Burgemeester Johannes Baptist Cornelis, schepen Charles Louis De Scheemaeker en raadslid Charles Tijtgat stemmen tegen. Schepen Jacobus De Vreese (tevens lid van de kerkraad) en raadsleden Johannes

A handwritten signature in black ink, reading "Ch. 't Kindt". The signature is written in a cursive style with a long, sweeping underline.

Handtekening van bouwkundige Ch. 't Kindt

huize in Maerte 1861.
In de Omroep Secretaris

zij en de
grooten en allen
z. f. Kommissie
en I begijn

H. de Groot

Handtekening van de leden van de kerkfabriek in 1861

Franciscus Lambert (tevens voorzitter van de kerkfabriek), Johannes De Vreese en Emmanuel De Bruyne stemden voor de nieuwe kerk. Deze meerderheid in de gemeenteraad argumenteert: *de wens van de kerkraad moet ingewilligd worden, want de huidige kerk is gevaarlijk voor de ingezetenen.*

Er wordt een nieuwe kerk gebouwd

De reeds hierboven vermelde bouwkundige C.T'Kindt van Nevele wordt belast met het maken van een ontwerp voor een nieuwe kerk, rekening houdend met het aantal inwoners in Zeveren. Voorzichtig wordt hem ook geschreven dat heel wat mensen van Deinzeouter naar Zeveren de mis komen bijwonen.

Na allerlei besprekingen met de pastoor, de burgemeester (die blijkbaar is bijgedraaid), de kerkraad en het gemeentebestuur, ontwerpt de heer T'Kindt een kerk die 24.721,93 fr. zou kosten.

Hoe zal men de kosten bijeen krijgen, is de belangrijkste vraag die de kerkraad zich stelt. De pastoor gaat aan het denken en cijferen en raamt de inkomsten als volgt, erop wijzend dat de kerkfabriek arm is:

– een toelage van de Staat en de provincie	16.521,00 fr.
– een toelage van de gemeente:	2.200,00 fr.
– verkoop van bomen:	500,00 fr.
– verkoop van 25,30 a zaailand in Aarsele:	1.500,00 fr.
– schenking van de pastoor:	1.000,00 fr.
– inschrijvingslijst van parochianen en weldoeners	3.000,95 fr.
wat in totaal 24.721,93 fr. zou uitmaken.	

Maar een begroting blijft een raming. De werkelijke cijfers kunnen soms heel anders zijn. Zo moet men ook rekening houden met gebeurlijke meerwerken en wellicht hogere aanbestedingsprijzen.

We stellen vast dat de geplande toelage van de gemeente wegvalt, vermits de gouverneur de toelating voor die toelage weigert: ... *aussi longtemps qu'elle n'aura pas pris des mesures pour la construction d'un locale d'école* (zolang zij geen maatregelen getroffen heeft om een schoollokaal te bouwen).

De kerkraad zit wel verveeld met die weigering, maar op de buitengewone vergadering van 22 juni 1860, beslist de voltallige kerkraad eensgezind de

Geest leeren
op
lynteeken- en Bouwkunde

I. A. LANGEROCK-DE MEY
Bouwkundige en Aannemer van Werken,
in de Rabolstraet, N°. 20
TE GENT.

Plaus.
Begroetingstaelen
Metingen en Lijzen

Debet. H. N. Meerkbestanders van Leroy
Eer levering en handgedaet als volgt.

1861

Hoofding van de factuur van aannemer Langerock

De Gent, den 18sten Februarij 1861

J. Langerock

J. Langerock

Handtekening van aannemer Langerock en zijn burge

voorziene 2.200 fr. niet langer te vragen aan de gemeente en nog een perceel *kerkland* van 92 aren in Zeveren te verkopen mits de toelating van provincie en bisdom. Men hoopt dat die verkoop 3.500 fr. zal opbrengen. De plannen, het bestek en de begroting, na goedkeuring door het gemeentebestuur, worden doorgestuurd naar de Koninklijke Commissie van Monumenten.

Een ingenieur *en chef* van Bruggen en Wegen stelt intussen enkele vragen over de voorziene kostprijs. De arrondissementscommissaris is eveneens bezorgd over de geldmiddelen, want de toelage van Staat en provincie zal beperkt worden tot telkens 7.000 fr., wat ruim 2.500 fr. lager is dan voorzien.

Bovenop deze geldelijke zorgen beslist de Commissie van Monumenten dat o.m. het koor met 1,5 m moet verlengd worden.

De aanbesteding

En toch zal men doorgaan om een nieuwe kerk te bouwen. De kerkraad zal een grotere inspanning doen om vrijwillige giften te krijgen. In uiterste nood zal men een lening aangaan bij particulieren.

Na de verplichte wijzigingen door de voogdijoverheid opgelegd, werd het bestek verhoogd tot 26.526,48 fr. en ging men over tot de aanbesteding, in openbare zitting op 17 oktober 1860. De werken werden toegewezen aan de heer Langerock uit Gent, voor de totale kostprijs van 25.900 fr.

Omdat het koninklijk besluit van 16 augustus 1824 over het hoofd werd gezien bij de aanbesteding, verwerpt de gouverneur de aanbesteding en vermits de toelagen van Staat en provincie afhankelijk gesteld worden van een correcte wettelijke handelswijze zit de kerkfabriek in moeilijke papieren. Heel wat besprekingen, vooral van de pastoor, de bevoegde diensten en het bisdom, hebben succes.

Bij koninklijk besluit van 17 januari 1861 wordt aan de kerkfabriek van de St.-Amandusparochie in Zeveren de toelating gegeven om tot de aanbesteding voor de bouw van een nieuwe kerk over te gaan.

Er volgt een nieuwe oproep om een aanbestedingsprijs mede te delen aan de voorzitter van de kerkfabriek. Zes aannemers sturen hun prijsofferte; vier

Doopvont in de kerk van Zeveren met marmeren grafmonument uit de 18e eeuw.

ervan maken een prijs die tussen drie- en vierduizend frank hoger ligt dan de richtprijs, één aannemer was te laat met zijn offerte. De heer Langerock krijgt opnieuw de werken toegewezen, nu voor 26.526,48 fr.; hij heeft blijkbaar de cijfers van het bestek, opgemaakt door de bouwkundige T'Kindt, zonder meer overgenomen. Met de aannemer wordt bedongen dat de grondvesten zullen gedolven worden tegen 1 mei 1861 en dat alles zal uitgevoerd zijn tegen 1 mei 1862. De heer Langerock schrijft aan de pastoor: *als treffelijk man zal ik woord houden en door neerstigheid en nauwkeurigheid wil ik eer halen van de eerste kerk die ik te bouwen heb.*

Men bouwt de nieuwe kerk

Op 23 mei 1861 wordt de eerste steen voor de nieuwe kerk gelegd door deken Lamotte van Deinze. Iedereen in Zeveren hoopt dat één jaar zal volstaan om de nieuwe kerk in gebruik te nemen. Maar niet alles loopt van een leien dakje!

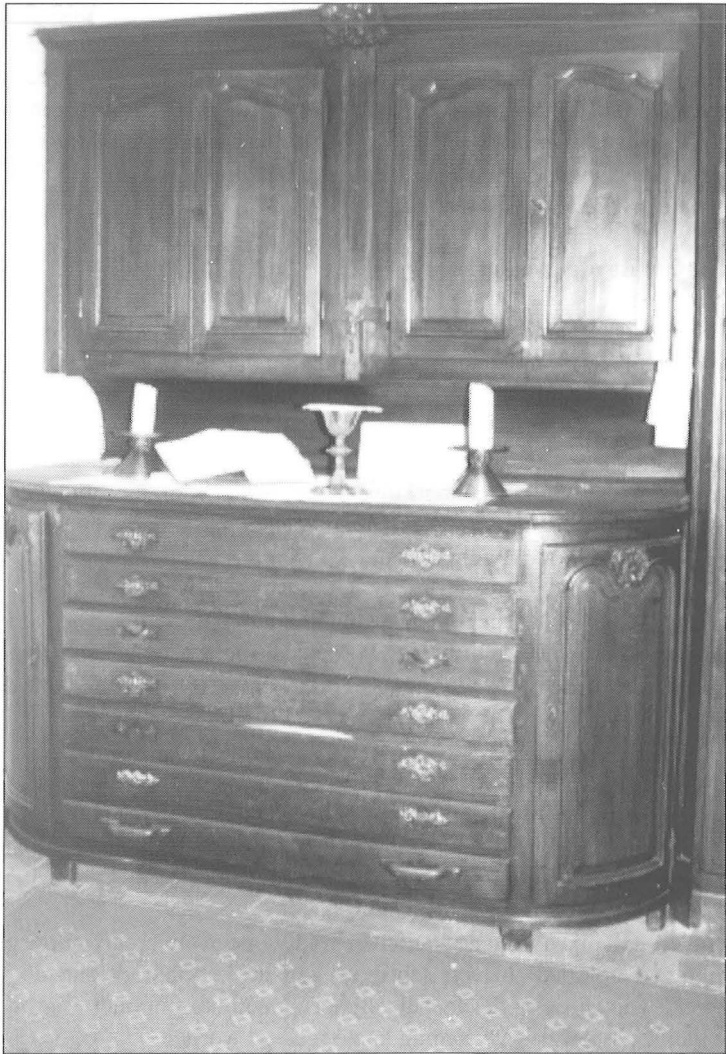
Vooreerst moet er een noodkerk zijn en geen enkel bestaand gebouw in Zeveren komt daarvoor in aanmerking. Nog eens niet voorziene uitgaven! Of hadden de initiatiefnemers erop gerekend dat een parochie met een pastoor maar zonder kerk ook mogelijk was?

De nieuwe noodkapel zal er komen; de twintig lindebomen die op het kerkhof staan worden gerooid en gebruikt; er worden daksparran aangekocht; het dak wordt met stro bedekt; de vloertegels en de ramen uit de oude kerk doen eveneens dienst.

Uiteindelijk zal de noodkerk langer dan een jaar moeten dienst doen, want aannemer Langerock blijft, niettegenstaande zijn beloften, in gebreke. Op 22 juni 1862 stelt bouwkundige T'Kindt vast dat de geleverde schaliën die voor de dakbedekking bestemd zijn onbruikbaar, want van slechte kwaliteit, zijn.

Bovendien stelt hij vast dat de werken in het algemeen onverantwoorde grote vertragingen oplopen. In een schrijven van de kerkfabriek aan de heer Langerock wijst men op de clause uit het aannemingscontract waarbij een boete van 25 fr. per dag vertraging kan opgelegd worden.

Eindelijk schijnt de kerk in de loop van het jaar 1863 volledig afgewerkt te zijn, voor zover het de werken voor aannemer Langerock betreft. In augustus

Kast in de sacristie

1863 dringt Langerock aan op de betaling van de laatste schijf van de aanbestedingsprijs, verhoogd met onvoorziene bijkomende werken tot 27.693 fr.

Hij gaat de emotionele toer op om de kerkmeesters te bewegen de laatste betaling uit te voeren.

Tevergeefs, want de staat stort de toegestane toelage niet en zo kan de pastoor de vraag ontwijken. De werkelijke reden voor de niet betaling is echter dat er ongeveer zesduizend frank te weinig voorhanden is om de totale som te kunnen betalen.

Pas in 1865 komt er schot in de zaak met de nieuwe pastoor, eerwaarde heer Joseph De Vos.

Op de eerste vergadering met de nieuwe pastoor worden er twee belangrijke beslissingen genomen: de kerkfabriek zal een lening aangaan om de aannemer te kunnen betalen, en men zal genoeg lenen om het kerkhof af te sluiten met een muur in baksteen langs de zuid- en westzijde en met een beukenhaag langs de noord- en oostzijde. Het is opvallend dat de zeer begoede brouwer Clemens Van Oost, lid van de kerkfabriek, afwezig blijft op de vergaderingen waar moeizame besprekingen over geldzorgen aan de orde zijn.

De kerkmeubilering in de nieuwe kerk

De nieuwe kerk is reeds tien jaar in gebruik als nog steeds de noodzakelijke meubelen en ornamenten ontbreken of nog niet werden geplaatst. En altijd om dezelfde reden: geldgebrek.

Bij het begin van 1872 zijn in de nieuwe kerk aanwezig:

- De doopvont, in blauwe hardsteen, uit de oude gesloopte kerk, die het jaartal 1721 draagt.
Ze wordt achteraan in de linker zijbeuk van de nieuwe kerk geplaatst en met een smeedijzeren hek, gemaakt door de Zeverse smeden, de gebroeders Bekaert, afgesloten.
- De klok, die dateert uit het jaar 1660. Ze werd met veel moeite uit de toren van de oude kerk gehaald en met nog meer moeite in de hogere toren van de nieuwe kerk gehangen.
- De prachtige eikenhouten kasten in Lodewijk XV-stijl werden overgeplaatst uit de gesloopte kerk in de sacristie van de nieuwe kerk maar moesten bij gebrek aan ruimte over de twee sacristieën verdeeld worden.

O.L.Vrouwaltaar

Voor de rest moet men wachten tot men kan betalen!

Daartoe wordt in 1871 een *comiteit* opgericht om gedurende twee jaar om de drie maanden geld in te zamelen voor de meubilering en versiering van de kerk. Dit comité bestaat uit de volgende personen: Felix Peleman, pastoor te Zeveren sinds december 1870, Charles Louis Cornelis, burgemeester, Charles Louis Verbauwhede, schatmeester van de kerkfabriek en Ivo Vande Walle, schepen en lid van de kerkfabriek.

Pastoor Peleman schrijft in voor 500 fr. (acht keer dus); burgemeester Ch.L.Cornelis voor 200 fr., schepen Ivo Vande Walle voor 200 fr., verder enkelen voor 100 fr. In totaal schrijven 59 gezinnen in voor telkens meer dan 30 fr. Ook de armen en behoeftigen dragen hun steentje bij, sommigen met amper 1 fr., wat de penning van de arme weduwe uit de bijbel kan genoemd worden.

Naast die inzameling, vooral binnen de parochie maar ook daarbuiten, vraagt de kerkfabriek een extra toelage aan de provincie voor het plaatsen van het hoofdaltaar en de twee zijaltaren, voor het aankopen van een nieuwe predikstoel, en voor de reparatie en het vervolledigen van het orgel.

Van de gelden van de provincie en de giften rondgehaald door het inzamelingscomité wordt de kerk verder uitgerust.

De predikstoel

Er wordt een predikstoel gekocht uit het St.-Laurentiusklooster in Gent, op 1 augustus 1871 door tussenkomst van de bisschop van Gent voor 1.000 fr. Daarbij komen nog eens 1.000 fr. onkosten voor het uitbreken, vervoer, terugplaatsen en schilderen. Wij wijzen er terloops op dat de kerkraad reeds in 1862 beslist had om een nieuwe predikstoel te kopen.

De drie altaren

Het hoofdaltaar uit overblijfselen van het hoofdaltaar uit de oude kerk. Het schilderij die een kopie is van *De kruisiging* (de lanssteek) van Pieter Pauwel Rubens, wordt hersteld door een onbekende restaurateur en boven het altaar geplaatst. Het originele schilderij, ongesigneerd en ongedateerd meet

St.-Antonius abt-altaar

310 cm x 421 cm, werd geschilderd in 1620, en wordt bewaard in het Koninklijk Museum van Schone Kunsten in Antwerpen. Sommigen menen dat het een kopie betreft van een olieschilderij van Anthonie Van Dyck op papier, gelijmd op paneel van 61 cm x 87 cm. maar dit schilderij is zelf reeds afgeleid van *De lanssteek* van Rubens, waaraan Van Dyck overigens meewerkte.

Het houten beeld van St.-Amandus, patroon van parochie en kerk wordt opnieuw in de bovennis geplaatst.

Het rechter zijaltaar, toegewijd aan St.-Antonius, abt, tweede patroon van de kerk, werd gekocht aan de kerk van Maffles in Henegouwen.

Het prachtige beeld uit lindehout, van de heilige Antonius abt, wordt boven het altaar geplaatst.

Het linker zijaltaar van O.L.Vrouw, wordt samengesteld uit de overblijfselen van de zijaltaren uit de oude kerk. Het is niet duidelijk welk schilderij (pas in 1937-38?) werd gekopieerd.

Lucas Blanckaert, beeldhouwer uit Sint-Denijs-Westrem voerde al de werken aan de altaren uit voor de totale prijs van 781,71 fr.

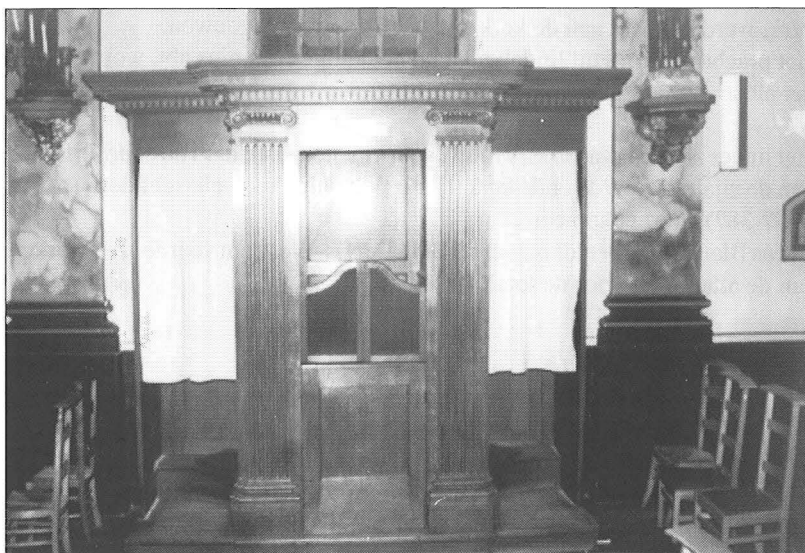
Het orgel

In 1836 komt er voor het eerst een orgel in de kerk van Zeveren.

Wij leden van de succursale Kerke van Zeveren, Canton Deynze in onze buitengewoone vergaderinge van de drij en twintigsten february 1838, hebben besloten en ter zelve tijd doen executeren ofte doen placeren een kerkorgel in onze kerke de welke tot dan toe noyt geene en hadde gehad, door den heer Lorret-Vermeirsch, fabrikant te St.-Nicolaus Land van Waes aan de Somme van 960 fr., welke heden betaalt is en tot nu wel voldoet; Zeveren 17 april 1842.

Engelbert Buysse was toen pastoor in Zeveren: Johannes Franciscus Vaernewyck was voorzitter van de kerkfabriek en Johannes Lambert, Charles De Wever en Johannes Franciscus Claeys waren de andere kerkmeesters.

Bij het slopen van de oude kerk wordt het orgel bij Charles Delmulle, orgelmaker in Nokere opgeborgen, lichtjes hersteld en teruggeplaatst in de nieuwe kerk in het jaar 1862-63 voor de totale som van 500 fr.

Biechtstoel uit 1862

Maar in 1872 is het orgel aan dringende herstelling toe. Daarenboven moet de oude orgelkast vergroot worden en is er een nieuwe blaasbalg nodig. De kinderen van Imbrouck van Deinze en de kinderen Bekaert, timmerlieden in Zeveren, voeren de werken uit voor totaal 783,13 fr.

Intussen werd het orgel geklasseerd als Monument bij koninklijk besluit van 19 augustus 1980. Het is zeer spijtig dat het orgel thans niet meer kan gebruikt worden omdat het in verval is en dringend moet hersteld worden.

De kruisweg

In het jaar 1873 worden de veertien tableaus voor een nieuwe kruisweg geschilderd door kunstschilder Alfons Vanden Eycken uit Geraardsbergen voor 3.000 fr.

De gezusters Virginie, Philomene en Stephanie Rogghe schenken elk 500 fr. voor deze nieuwe kruisweg. Zij waren de drie ongehuwde dochters van Bernard Rogghe en *meesteressen* in de kantwerkschool van hun vader. De rest van de kostprijs, zijnde 1.500 fr., werd voorgeschoten door pastoor Pelemans.

De veertien staties van die kruisweg waren schilderijen op hout met als afmetingen 1 m x 0,65 m; ze hadden een zekere kunstwaarde.

De *nieuwe schoonen* kruisweg werd ingewijd op 12 augustus 1877, ter gelegenheid van een missie.

Wij konden niet achterhalen waar deze kruisweg zich thans bevindt, want in 1937 werden veertien tableaus geruild tegen de huidige kruisweg met een opleg van 2.500 fr., bij de firma Beyaert in Brugge.

De biechtstoel

Bij de inwijding van de nieuwe kerk is geen enkele biechtstoel voorhanden. Wat in de oude kerk dienst deed als biechtstoel is onbruikbaar en goed voor brandhout, zelfs nadat Petrus Van Dorpe, huisschilder en vergulder, van Eine pogingen doet om er iets bruikbaar van te maken.

Een weldoener, eerwaarde heer Johannes Baptist Van Wassenhove, afkomstig van Zeveren en pastoor in Elst, schenkt in 1862 de som van 1.000 fr. voor

Koorgestoelte, detail.

het maken van een nieuwe biechtstoel in eikenhout, mits er voor hem en zijn familie eeuwigdurig drie gezongen missen zullen opgedragen worden in de kerk van Zeveren.

Deze biechtstoel is lange tijd, zelfs tot in 1936, de enige biechtstoel geweest in de kerk van Zeveren. Hij staat in de linker zijbeuk.

Het koorgestoelte

In het koor staan twee eiken koorzittingen van ieder 3,4 m lang en 2,5 m hoog.

Zij werden gekocht aan de kerk van Waarloos in Antwerpen voor 2.000 fr. Pastoor Verbiest van Waarloos schrijft op 13 oktober 1871 aan zijn collega van Zeveren dat de aan te kopen koorzittingen omstreeks 1680 werden gemaakt. Hij geeft daarbij als advies: *ge spreekt van 'une nouvelle peinture' maar dit zou voor het prachtige eikenhouten snijwerk een vandalisme zijn. Ge moet het gestoelte gebruiken zonder verf, zonder vernis, in zijn natuurlijke staat.*

Maar als ze in het koor geplaatst worden krijgen ze - jammer genoeg - een dikke laag verf.

Pas in 1937, bij de grondige herschildering van de kerk zal op aandringen van de Commissie van Landschappen en Monumenten de verf weggehaald worden, waardoor het kunstige houten snijwerk in de natuurlijke staat van eikenhout tot zijn recht komt.

De leden van de kerkraad vragen in 1872 voor hun gebruik om in de rechter zijbeuk van de kerk een gestoelte te plaatsen aangezien het koorgestoelte niet mag gebruikt worden door personen die geen functie hebben bij de liturgische vieringen. De pastoor weigert echter om toelating te vragen aan het Ministerie van Justitie omdat er onvoldoende plaats is.

De communiebank

De kerkfabriek koopt in 1872 voor 419,56 fr. een ijzeren communiebank voortkomend uit de St.-Theresiakerk in Gent. De oude eikenhouten communiebank was niet lang genoeg en werd verkocht. Aan wie of waar blijft een vraagteken.

Tot slot

De bouw van een nieuwe kerk in Zeveren, met daarbij de nodige uitrusting vroeg vooral van de pastoors Cnudde, De Vos en Peleman een buitengewone inspanning. Zowel de geldzorgen als de wrijvingen tussen de kerkraad en het gemeentebestuur moesten op een efficiënte manier aangepakt worden. Maar de pastoors konden rekenen op de algehele toewijding van de parochie-gemeenschap en de mildheid van allen, zodat pastoor Franciscus Dominicus Braeckman, bij zijn komst in 1880 zich volledig kon bekommeren met de oplossing van de miseries rond de schoolstrijd.

Gilbert VAN STEENKISTE, Zeveren

Bronnen

Kerkarchief Zeveren:

Verschillende niet geordende archiefstukken.

Stadsarchief Deinze:

Kerkfabriek Zeveren.

Verslagen van gemeenteraad en schepencollege van Zeveren.

Bevolkingsregisters van Zeveren.

Rijksarchief Gent:

De kerk St.-Amandus in Zeveren.

Bisschoppelijk archief Gent:

Parochie St.-Amandus in Zeveren.

Daarenboven werd nuttig gebruik gemaakt van de uitgaven van *Het Land van Nevele*, in het bijzonder de bijdrage van Stefaan DE GROOTE, *Bijdrage tot de geschiedenis van het dorp Zeveren*, jg. XXV (1994), afl. 1, blz. 5-71.

Belangwekkend voor architectonische details over de kerk is de bijdrage over Zeveren in *Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen, deel 12n3*, uitgegeven door het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Bestuur van Monumenten en Landschappen.

RENÉ CHRISTIAENS (° Zeveren 1916 - † Ellrich 1945)

In het concentratiekamp van Dora kwamen ongeveer 2.500 landgenoten om het leven. Eén van hen was René Christiaens, geboren in Zeveren.

Dora was een onderdeel van het concentratiekamp Buchenwald, gelegen in het noorden van Duitsland. Bovenvermelde lijst is opgenomen in het boek *Dora, 1943-1945*¹.

Ondergetekende bezocht samen met Gilbert Van Steenkiste, gewezen onderwijzer in Zeveren, de weduwe van voornoemde René Christiaens, m.n. Gabriëlle Janssens².

Levensloop

René Christiaens werd op 31 juli 1916 geboren als zoon van een landbouwersfamilie uit Zeveren in de buurt van de wijk De Kauwe.

Zijn vader was August Christiaens, afkomstig uit Grammene en de tweede man van moeder Irma Dekens. Uit haar eerste huwelijk met Kamiel Corijn had Irma Dekens reeds twee kinderen: Cyrilla en Madeleine.

Het echtpaar kreeg er nog zeven bij: de dochters Martha, Gerarda, Celesta en Irène en de zonen André, Roger en René. Een gezin met negen kinderen was zeker niet opvallend in de periode rond de Eerste Wereldoorlog.

René zou tot zijn veertiende jaar naar school lopen in Zeveren. Kennissen van toen omschrijven hem als een leidersfiguur, mede door zijn vrij groot postuur.

Zoals de meeste van zijn leeftijdsgenoten verliet hij als veertienjarige (1930) de school op zoek naar werk. Zo was hij een tijdlang actief bij de voeders Lecluyse in Vinkt, en overtrof naar verluidt iedereen bij het dragen van de zwaarste zakken.

Gewezen onderwijzer Gilbert Van Steenkiste herinnert hem vooral als een

-
1. Over het concentratiekamp Dora verscheen bij de uitgeverij EPO in 1992 een boek van Brigitte D'Hainaut en Christine Somerhausen onder de titel *Dora 1943-1945*.
 2. Gilbert Van Steenkiste is van plan een artikel te schrijven over de familie Christiaens in het tijdschrift *Mensen van Toen* van het Land van Nevele.

Mr René CHRISTIAENS

echt: **Gabriele JANSSENS**

Allen Wachtm.

geboren: Zeebrugge 21. Juli 1916
Allen verbleiben 5 bei Oeferskulpturen
den 1. Januari 1945

Mr Julien CLAEYS

echt: **Margalena DE SUTTER**

Allen Wachtm.

geboren: Zeebrugge 15. Februar 1916
Allen verbleiben 5 bei Oeferskulpturen
den 23. Januari 1945

Mr Leon BAUWENS

echt: **Robert A. LIJN**

Wachtm.

geboren: Polman 1912
den 15. December 1944

Foto: J. SEXTY (L. 68-74)

keiharde werker. In de jaren dertig zou hij, in opdracht van de gemeente, als kasseilegger, op korte tijd een fietspad aanleggen vanuit De Kauwe in de richting van de (nu verdwenen) café Jeruzalem. Hij legde telkens zeven kasseien naast elkaar.

Een korte carrière bij de rijkswacht

In 1936 vervulde hij, op twintigjarige leeftijd, zijn legerdienst in Gent bij de artillerie.

Bij de mobilisatie in 1939 was hij nog soldaat, maar door een tussenkomst van Leon De Keyzer uit Zeveren kwam hij rond 1940 bij de rijkswacht terecht.

Bij zijn huwelijk in januari 1942 met Gabriëlle Janssens was hij reeds wachtmeester geworden. Gabriëlle was een herbergiersdochter uit de (voormalige) café Den Akker, in de Izegemstraat.

René had als rijkswachter de mogelijkheid om een functie op te nemen in Gent of Lubbeek. Het echtpaar zou na enig twijfelen kiezen voor Lubbeek. Hij vond dat het tijdens de oorlog voor de voedselvoorziening beter toeven was op het platteland, eerder dan te verblijven in de stad. Hoewel de redenering klopt, zou achteraf toch blijken dat het om een verkeerde keuze ging.

Hij raakte bevriend met een zekere Fernand Dierickx, een actieve verzetsman. Het ging hier wellicht om het Geheim Leger, één van de grotere organisaties, sterk Belgicistisch en koningsgezind.

In welke mate René betrokken was bij het verzet is niet na te gaan. Ook zijn echtgenote heeft nooit iets geweten. René had alleszins een sterke voorliefde voor de koning.

“Nacht und Nebel” gevangene

In het voorjaar van 1944 liep het verkeerd. René werd ‘s nachts van zijn bed gelicht en met twee andere leden van de plaatselijke brigade weggevoerd naar Leuven. Fernand Dierickx slaagde erin te ontkomen aan arrestatie, maar zou later toch het leven laten bij een weerstandsactie. Gabriëlle herinnert zich nog dat ook samen met de Duitse politie, ook een aantal Vlamingen deelnamen aan de razzia. Zij zou haar man niet meer terugzien.

Het enige wat zij vermoedde is dat wellicht een weerstander na foltering een aantal (voor)namen had vrijgegeven. Wellicht waren de namen van de vier rijkswachters uit Lubbeek vernoemd.

Van Breendonk...

De zowat vijftig gevangenen werden eerst in Leuven verzameld en iedereen kwam nadien in het concentratiekamp van Breendonk terecht. Breendonk is één van de ergste kampen geweest op het vlak van voeding, bewaking en discipline. De gevangenen die nadien werden weggevoerd ervoeren hun nieuwe situatie doorgaans als een verlichting. Dit was uiteraard in de meeste gevallen een illusie.

In mei van 1944 ontving de commandant van de rijkswacht in Lubbeek een klein portemonneetje met de boodschap van René: *Ik ben goed vertrokken*. Deze boodschap is nogal ironisch want hij zou uiteindelijk terechtkomen in het Ehrlich, één van de kampen behorende tot het reeds vermelde Dora-complex. In Ehrlich verbleven er 8.000 gevangenen.

... naar Dora

René Christiaens behoorde tot één van de vier grote konvooien die vanuit België werd aangevoerd naar Dora. Hij behoorde tot het konvooi van 8 mei 1944. Zij werden genummerd in de reeks 48/49.000. Velen onder hen, dus ook René Christiaens, werden doorgestuurd naar Ehrlich, dat een zeer slechte reputatie had.

De meeste Belgen waren opgepakt voor weerstandsactiviteiten. Onder hen bevond zich ook een groep ex-communisten. Er waren ook een beperkt aantal joden en zigeuners bij en gevangenen van gemeen recht.

Nadien kreeg Gabriëlle Janssens een door hem ondertekende brief met het verzoek om kleren en niet-bederfbare etenswaren toe te sturen. Om de veertien dagen werd door haar via het Rode Kruis trouw een pakje opgestuurd. Volgens een onderwijzer³ die Ehrlich overleefde en haar nadien bezocht zou er slechts één pakje effectief bij René terechtkomen.

3. Het zou gaan om René De Rudder.

Het is inderdaad zo dat de SS-bewakers de pakjes meestal zelf in beslagnamen of dat ze werden gestolen door medegevangenen. Na het Ardennenoffensief in december 1944 kwamen er helemaal geen pakjes meer door.

Overleden aan de kampziekte

René zou volgens latere getuigen in Ehrlich de gevreesde kampziekte⁴ krijgen die werd veroorzaakt door een algemeen gebrek aan hygiëne en overleed op 23 januari 1945. Ook de twee andere collega-rijkswachters overleefden het niet.

Heel wat gevangenen zouden in die periode overlijden omdat zij over te weinig kleren beschikten. Zo bleken volgens een SS-verslag uit het kamp Ehrlich tijdens een temperatuur van min twintig graden er 1.258 gevangenen over geen kleren meer te beschikken. Zij waren verdwenen na een ontsmetting.

Over het concentratiekamp Dora waartoe Ehrlich behoorde kan nog het volgende worden verteld.

Dora werd in 1943 opgericht als een afdeling, een zgn. buitencommando, van Buchenwald. In Buchenwald⁵ had het kamp een zeer slechte reputatie. Sommige gevangenen die wisten dat ze naar Dora of Ehrlich zouden worden getransporteerd pleegden zelfmoord.

Het was een ondergronds werkkamp met verschillende vertakkingen, dat zich situeerde in de buurt van Nordhausen.

De 60.000 arbeiders werden er ingezet voor de productie van Werner von Braun's raketten (V1 en V2). Men koos voor het gebied rond Nordhausen omdat de ondergrondse gewelven in het Kohnsteinmassief niet bereikbaar waren voor bombardementsvliegtuigen, waarvan Duitsland sinds 1943 veel last begon te krijgen.

Het was er volgens de overlevenden echter een echte hel. Van de 2.500 Belgen die in deze arbeidsketen in de periode 1943-45 werden ingeschakeld zijn er meer dan 1.400 niet meer teruggekeerd, bijna 60% dus. De gevangenen

-
4. Deze ziekte kenmerkte zich door een opvallende vermagering. Dan kreeg met oedeem op benen en handen, een vale aardkleurige gelaatstint. Nadien volgden zweren met etterende abscessen, longaandoeningen en diarree. In veel gevallen kwam embolie voor dat gangreen veroorzaakte. De afloop was altijd dodelijk.
 5. Buchenwald dateerde van 1937.

Het graf bewaart zijn asch, het Vaderland zijn naam !

†

BID VOOR DE ZIEL

†

van Mijnheer

René - Albert Christiaens

echtgenoot van Mevrouw

GABRIELLE JANSSENS

Wachtmeester der Rijkswacht, standplaats te Lubbeek
geboren te Zeveren, den 31 Juli 1916 en overleden in het
folterkamp van Ellrich Buchenwald den 3 Januari 1945

WAT HEBT GE TOCH GELEDEN !

O, man, wat hebt ge toch geleden !
'k Herinner mij nog steeds dien nacht,
Zoo veel, heel veel heb ik gebeden,
Toen gij van mij werd weggebracht.

'k Ontmoet nog steeds uw droeve blikken,
Terwijl g' uit ieder oog een traan
Onopgewerkt zoekt weg te pikken ;
Bedroefd heb 'k u zien henengaan

Uw martling en uw bitter lijden
Begen in Breeendonck's folterhel,
Van daar moest ge weer verder rijden
Naar Ellrich's doodenkamp... 't ging snel !

Daar hebt g' onzeglijk zitten kwijnen,
Daar moest uw arme menschenwrak
Voor immer, immer, gaan verdwijnen,
Daar gaaft, g' o wae ! uw laatsten snak.

Man lief, wat hebt ge toch geleden !
En 'k wist het zeer, g'en hadt geen schuld,
Zoo vurig heb 'k daarom gebeden
En U verwacht, vol ongeduld.

Eilaas, 't verraad had zich gewroken
En 's vijands ruw en ruig geweld
Heeft U totaal — ook mij — gebroken,
Onschuldig, laflijk neergeveld

overleden niet zozeer door systematische uitroeiing, maar door de onmenselijke algemene omstandigheden, het uitputtende en zeer langdurige werk.

Ehrlich was het laatste bijkamp dat aan Dora werd toegevoegd.

Het was een uitroeiingskamp. Het beheer geschiedde door gevangenen van gemeen recht. Dat is wellicht één van de oorzaken van de terreur die er heerste. Het was in 1944 nog in volle opbouw. Na de dagtaak die twaalf uur duurde, diende men nog te werken aan de barakken. Men raakte verder totaal uitgeput door de appels die om de haverklap werden gehouden. Velen stierven door deze appels die soms buiten werden gehouden in een periode van tot min twintig graden. De appels waren het spookbeeld voor de gevangenen.

Vanaf oktober 1944 stierven er duizenden mensen per maand. Zij werden onmiddellijk vervangen door anderen. In januari werd wegens de vele overlijdens een crematorium gebouwd, in feite een soort brandstapel. In die periode overleed René Christiaens.

René Christiaens is één van de zestigduizend landgenoten die omkwamen in Duitse werk-, gevangen- en concentratiekampen.

Over hun wedervaren en einde bleven de nabestaanden meestal in het ongewisse. Het is om die reden dat wij ruim vijftig jaar na datum één van deze mensen nog even uit de anonimiteit halen.

Stefaan DE GROOTE, Bachte-Maria-Lerne

CONGREGATIE DER JONGELIEDEN VAN HANSBEKE

De invloed van de 19e-eeuwse kerk op het platteland strekte zich uit tot alle facetten van het dagelijkse leven. Zo was/werd het verenigingsleven, de vrijetijdsbesteding, vooral van de jeugd, volledig afgestemd op het parochiële en geestelijke leven¹ o.a. via broederschappen² en congregaties³ die door een parochiepriester of door leken, op aanmoediging en met instemming van de kerkelijke en parochiale overheid, werden opgericht: congregatie van de Onbevleete Maagd Maria, broederschap van de H.Rozenkrans, van de H.Familie, van de H.Naam van Jezus, van de H.Franciscus Xaverius e.a. Deze kerkelijk goedgekeurde verenigingen van leken hadden vooral tot doel het geestelijke leven van de leden te bevorderen en te verdiepen door het houden van godsdienstoefeningen of door het beoefenen van bijzondere werken.

Te Hansbeke werd onder het pastoraat van E.H. Pieter Frans Bullens door onderpastoor Désiré Massot⁴ op 13 november 1870 de *congregatie der jonge lieden van Hansbeke* opgericht onder *den titel van het heilig en onbevleete hart van Maria*^{5,6} en onder *de bescherming van den gelukzaligen Joannes*

1. J.ART, *Kerkelijke structuur en pastorale werking in het Bisdom Gent tussen 1830 en 1914*, U.G.A. Kortrijk-Heule, 1977, blz. 251 ev.
2. Een broederschap is een kerkelijk goedgekeurde vereniging van leken met een godvruchtig doel zoals het beoefenen van bijzondere werken van vroomheid of naastenliefde.
3. Een congregatie is een kerkelijk goedgekeurde vereniging van leden tot het houden van godsdienstige oefeningen inzonderlijk ter ere van de H.Maagd Maria.
4. Désiré Frans Massot, zoon van Frans Xaverius en Joanna Clara Oreel, werd te Gent op 13 januari 1835 geboren. Hij werd priester gewijd te Gent op 25 mei 1861, en was achtereenvolgens coadjutor te Aalter (1862), onderpastoor te Berlare (1864) en te Zelzate (1865), op missie in Engeland (1866), onderpastoor te Hansbeke (1869), pastoor in het begijnhof te Dendermonde (1876), aalmoezenier in het tuchthuis te Dendermonde (1879) en pastoor te Bellem (1885) waar hij overleed op 28 mei 1894. Zijn grafsteen is ingekapseld in de noordermuur van de kerk te Bellem.
5. Het geheim der Onbevleete Ontvangenis werd op 8 december 1854 door paus Pius IX als geloofspunt afgekondigd. Reeds op 1 februari 1858, nog vóór de verschijningen van 11 februari tot 16 juli 1858 aan de 14-jarige Bernadette Soubirous in de grot van Massabielle te Lourdes in de Franse Pyreneeën, werd in de kerk te Hansbeke, na de predikatie van een H.Missie, het Broederschap van O.L.Vrouw Onbevleete Ontvangenis ingesteld.

*Berchmans*⁷.

Het verslagboek van de congregatie bleef bewaard⁸. Het is een schrift van circa 100 gelijnde ongenummerde bladen op gouden snede. De kartonnen met rood linnen beklede kaft, afmetingen 210 x 345 mm, is bedrukt met de titel in gulden kapitalen: *CONGREGATIE / DER / JONGE LIEDEN / VAN HANSBEKE*. Slechts 44 pagina's van het boek zijn beschreven. De verschillende hoofdstukken betreffen:

- gedachtenissen en bijzondere reglementen,
- verscheidene eigentijdse naamlijsten der congregantisten,
- een lijst van ereleden en weldoeners,
- raadsverkiezingen en
- raadsbeslissingen.

Aan de hand van de aantekeningen in dit register kan het reglement, het ontstaan en de werking van de congregatie geschetst worden.

BIJZONDER REGLEMENT

Bestuur

De congregatie werd bestuurd door de onderpastoor onder het voorzitterschap van de pastoor. De bestuurder werd bijgestaan door een raad die aanvankelijk vijf leden telde: een prefect, een eerste en tweede assistent, en

6. In 1870, in het stichtingsjaar van de congregatie, leverde J.B. Van Biesbroeck Gent een gepolychromeerd houten beeld, h = 110 cm, van het H.Hart van Maria (samen met een beeld van het H.Hart van Jesus). Maria draagt een kleed, korte mantel, hoofddoek en een parelkroon. Haar rechterhand opent de mantel en toont een brandend, met rozen gekroond hart.
7. Joannes Berchmans, Vlaams jezuïet, werd in 1599 te Diest geboren uit arme ouders. Hij studeerde eerst bij de pastoor van zijn parochie en later op het jezuïetencollege te Mechelen. In 1616 trad hij in het noviciaat van de Sociëteit van Jezus. Twee jaar later werd hij naar Rome gestuurd voor filosofische studies. Hij stierf daar in 1622 vooraleer hij zijn studies voltooid had. Hij was een voorbeeld (voor de jeugd) van nauwgezette plichtsvervulling, grote vroomheid en minzaamheid, in een overigens onopvallend leven. Hij werd in 1888 door paus Leo XIII heilig verklaard.
8. In particulier bezit.

twee gewone raadsleden. Enkele raadsleden werden bovendien met een bijzondere taak belast. De raad vergaderde in den beginne om de maand.

Leden

De werving van de leden van de congregatie gebeurde onder de jonge en ongehuwde mannen van de parochie. Iemand die wenste lid te worden, kon zich bij de bestuurder, bij de prefect of bij een raadslid aanbieden. Hij werd dan op de eerstvolgende vergadering van de raad voorgedragen. Een aangenomen lid bleef drie maanden aspirant vooraleer hij, door het afleggen van zijn opdracht aan de H.Maagd Maria, definitief als congregantist aanvaard werd. De leden betaalden een jaarlijkse bijdrage.

Een lid kon om één of andere reden (bv. wangedrag) worden uitgesloten. Sommige uitgezonden leden werden nadien opnieuw aangenomen. Leden die in het huwelijk traden, hun militiedienst vervulden, van de gemeente vertrokken of verhuisden, en deze die zonder meer wegbleven, werden uitgeschreven.

Ledenvergadering

De leden werden verzocht de dagelijkse godsdienstige oefeningen van de congregatie te onderhouden en regelmatig de ledenvergaderingen bij te wonen.

De dagelijkse oefeningen bestonden 's morgens uit het bidden van drie onzeveraders en drie weesgegroeten, het Symbolum des Geloofs en het Salve Regina, en 's avonds uit een gewetensonderzoek, het bidden van drie onzeveraders en drie weesgegroeten en van de psalm De Profundis.

De ledenvergadering vond om de veertien dagen plaats in het lokaal van de congregatie⁹. Tijdens deze besloten vergadering, alleen toegankelijk voor de leden, zong men het *Veni Creator Spiritus* en de antifonen tot Onze Lieve

9. Het lokaal van de congregatie was (wellicht) het gebouwtje dat de kasteelheer Frans Gisleen Borluut ten bate van de Sint-Vincentiusgenootschap vóór 1865 liet bouwen langs de voetweg van het dorp naar Doornbos, naast het toegangshek van de boerderij van het klooster. Het werd in 1956 afgebroken.

Vrouw, werd een stichtende onderrichting beluisterd en de litanie van de H. Maagd Maria gebeden. Op deze vergaderingen werden weleens congreganisten uit een naburige parochie uitgenodigd.

Algemene ledenvergadering

Ieder jaar op Onze Lieve Heer Hemelvaart (40 dagen na Pasen en dus meestal in de maand mei) werd in de kerk een openbare ledenvergadering of algemene congregatie gehouden, waarop alle parochianen uitgenodigd werden.

Op deze dag naderden de congreganisten gezamenlijk tot de H. Tafel. De openbare vergadering vond 's namiddags in de kerk plaats. Vóór de vespers deden de aspiranten hun (gezamenlijke) opdracht aan de H. Maagd Maria en aan de H. Joannes Berchmans. Tussen vespers en lof hield een gelegenheids-predikant een stichtend sermoen. 's Avonds verzamelden de congreganisten in het lokaal van de congregatie voor spel en vermaak.

Patroonfeest

Het patroonfeest van de congregatie werd ieder jaar plechtig gevierd op de zondag binnen het octaaf van Onze Lieve Vrouw Hemelvaart d.i. op de zondag na 15 augustus. Ook op die dag was er in de vroegmis algemene communie voor de leden, (soms) gevolgd door een ontbijt in het lokaal van de congregatie, en een plechtige ledenvergadering tijdens vespers en lof.

WERKING

Onder kapelaan Massot (1869-1876)

E.H. Désiré Massot werd op 16 december 1869 benoemd tot onderpastoor te Hansbeke, tijdens het pastoraat van E.H. Pieter Frans Bullens.

1870

Op de stichtingsvergadering van 13 november 1870 waren 29 jongelingen aanwezig die allen als aspiranten werden aangenomen. Ze kozen onder elkaar Karel Soens als prefect, Serafien De Jaeger en August Geirnaert respectievelijk als eerste en tweede assistent, Polydoor Wittebroodt en Karel Van

Wassenhove als bijkomende raadsleden. De laatste twee kregen de functie van secretaris respectievelijk van tesorier toegewezen. Bovendien werden Isidoor en Emiel Wittebroodt als voorlezers, Jules Brackeneer als koster en Seraphien Lhomme als portier aangeduid.

1871

Op zondag 12 februari 1871 (dag van de Gedurige Aanbidding) deden 45 aspiranten hun opdracht in de kapel van de congregatie¹⁰.

De zondag daarna werd in de kerk de eerste openbare of algemene ledenvergadering gehouden. E.H. Pieter De Bruyne, (tweede) onderpastoor te Aalter, predikte na de vespers. Tijdens het lof gingen twee congreganisten rond met de schaal¹¹, hetgeen 20 fr. opbracht.

Petrus De Vreese en Baudouin Reyniers werden op 20 mei als derde en vierde lid aan de raad toegevoegd.

In de nazomer, op 28 augustus, gingen de congreganisten met onderpastoor Massot op uitstap naar Waarschoot en brachten er de ganse dag aangenaam door.

1872

Op de dag van de Gedurige Aanbidding bleven twee congreganisten als levende aanbidders bij het Allerheiligste Sacrament. De biddende houding van de jongelieden stichtte de parochianen. Men had de intentie dit lovenswaardig initiatief ieder jaar te herhalen, evenzo op Witte Donderdag in het Hofje van Olijven. De aanbidders zouden zo mogelijk gerekruteerd worden uit de leden die in de dorpskom woonden.

10. Wellicht mocht de congregatie beschikken over de zuidelijke zijbeuk van de kerk voor het doen van de opdracht van de aspiranten tegenover het O.L.Vrouwaltaar, wellicht ook voor de algemene ledenvergaderingen, mogelijk ook voor de gewone ledenvergaderingen.

11. Het schaalje van de congregatie, in particulier bezit, is een klein aan de voorzijde afgerond metalen bakje met handvat en klapdeksel. Op de binnenzijde van het deksel staat: *Voor de Congregatie*.

Zoals voorzien in het reglement vond de jaarlijkse openbare vergadering plaats op 9 mei, O.L. Heer Hemelvaart. De congreganisten gingen in de vroegmis ter communie. 's Namiddags woonden ze de vespers en het lof bij, en luisterden er naar een sermoen van E.H. Boddaert, pro-secretaris van het bisdom. 's Avonds verzamelden ze in het lokaal van de congregatie *om zich daar te verzetten*.

Op 9 juni werd de raad opnieuw uitgebreid. Tryphon Reyniers en August Cooreman werden als vijfde en zesde bijkomend raadslid gekozen.

Op 12 augustus trokken de congreganisten op uitstap naar Ertvelde. Ze waren met 52.

De *feestdag van het Heilig en Onbevlekt Hert van Maria*, patrones van de congregatie, werd gevierd op 18 augustus met een communiemis 's morgens en een plechtige ledenvergadering 's namiddags. Drie aspiranten deden hun opdracht. Onderpastoor Massot schonk aan de congregatie een relikwie van O.L.Vrouw, waarmede op dit patroonfeest voor de eerste maal gezegend werd¹².

Op de ledenvergadering van 17 november waren, op uitnodiging van de geestelijke bestuurder, verscheidene jongelingen uit Poesele aanwezig *niet-tengestaande het slecht weder en de moeilijke wegen*.

Op 1 december kozen de congreganisten opnieuw twee bijkomende raadsleden: Charles Opsomer en August Muys als 7e en 8e lid.

1873

Op 18 mei overleed Leander Lootens, lid van de congregatie. Hij werd op 20 mei begraven. De congreganisten gingen gezamenlijk het stoffelijk overschot tegemoet en begeleidden het tot in de kerk, luidop biddende voor de lafenis van de ziel van hun overleden medelid. Enkele dagen later liet de congregatie een zielemis opdragen.

12. Deze relikwie bevindt zich niet (meer) onder de talrijke relieken die in de kerk berusten.

Op 22 mei, O.L.Heer Hemelvaartdag, was er een algemene communiemis maar geen openbare vergadering. Wel vergaderden de leden 's namiddags in het lokaal van de congregatie om er zich gezamenlijk te vermaken.

De jaarlijkse uitstap vond plaats op 11 augustus. De congreganisten vaarden met het *maertschip* van De Grauwe uit Aalter¹³ naar Gent. Ze kregen een *schoone maeltijd* voorgezet *in den rooden hoed (au Chapeau Rouge)* en vermaakten zich *zeer wel in het gesticht van den H.Joseph*.

Traditioneel vierden ze op 17 augustus, zondag binnen het octaaf van O.L.Vrouw Hemelvaart, de feestdag van de H.Maagd Maria, patrones van de congregatie met een communiemis. Ze vergaderden na de hoogmis in het lokaal.

In 1873 vergaderde de raad slechts tweemaal, eens op 17 september, eens op 29 november. De raadsleden besloten om de drie maand te vergaderen, de prefect ieder jaar herkiesbaar te stellen en bevestigden dat de raad over het aanvaarden en wegzenden van een lid mocht beslissen. Noodlijdende congreganisten zouden met geld uit de kas van de congregatie geholpen worden, bv. in geval van ziekte of tijdens de militiedienst. Ook voor overleden ereleden of weldoeners van de congregatie (zie een eigentijdse lijst van ereleden en weldoeners ca. 1873, bijlage 1) zou een zielemis uit de kas betaald worden.

1874

Op 25 maart *wezende O.L.Vrouw Boodschap* konden de congreganisten zich amuseren tijdens een prijschieting met de handboog.

O.L. Heer Hemelvaart viel ditmaal op 14 mei. Er was een algemene congregatie met gezamenlijke communie in de vroegmis. 's Namiddags, tussen vespers en lof, wijdde pastoor Bullens *den drapeau*¹⁴ (die door *twee ieverige weldoeners* aan de congregatie geschonken werd) en hield *eene schoone aenspraek van aanmoediging en volharding*. Na het lof namen de

13. Schipper Ludovic De Grauwe werd op 26 mei 1807 te Aalter geboren als zoon van Judocus en Isabelle Clara De Blaere. Hij was gehuwd met Rosalie Hoste uit Lotenhulle. Hij overleed te Aalter, wijk Statie, op 3 september 1894, 87 jaar oud.

14. Het vaandel is wellicht niet meer voorhanden.

congreganisten deel aan een prijskamp met de krulbol waarmee vier prijzen te winnen waren: 8, 6, 4 en 2 fr. Wie geen prijs won, mocht gratis een pint bier drinken.

Tevoren op de raadsvergadering van 27 april kozen de raadsleden Eugeen De Grauwe als vaandeldrager.

Na de algemene communiemis op het patroonfeest van 17 augustus namen de congreganisten een ontbijt met mastellen en chocolademelk in het lokaal. Daarna vertrokken ze op jaarlijkse uitstap naar Deinze, lunchten er in een *estaminet* en verlustigden zich daarna *in het lokaal der t'jeeskens*.

Een weldoener schonk aan de congregatie een beeld *van den gelukzaligen Joannes Berchmans*, tweede patroon van de vereniging¹⁵. Het beeld werd op 29 november gewijd.

Zoals in de raadsvergadering van 29 november voorgesteld werd, herdacht men de oprichting van de congregatie op 8 december, feestdag van O.L. Vrouw Onbevlekt Ontvangen: algemene communie, vespers en lof. Na het lof verzamelden de congreganisten in het lokaal waar een tombola gehouden werd. Verscheidene voorwerpen werden verloot: *porte-monnaies, pijpen, wandelstokken, messen, eene porte-feuille, eene teeltaerte en eenen mirrellaere vogel*. Wie buiten de prijzen viel kreeg *twee ordinaire taerten*. De kas besteede 25 frank aan deze loterij terwijl iemand de vogel geschonken had.

1875

In 1875 werd de algemene ledenvergadering, die normaliter op O.L.Heer Hemelvaart gehouden werd, *om verscheide groote redenen* uitgesteld en verschoven naar zondag 4 juli. Op die dag kregen de congreganisten, na de communiemis, opnieuw een ontbijt met chocolademelk en mastellen. 's Namiddags vond in de kerk de algemene ledenvergadering plaats. Tussen

15. Het beeld staat (momenteel) in de sacristie van de kapel van het oude klooster. De heilige draagt het ordekleed van de jezuïeten: toog, bonnet en mantel, met het kruisbeeld, het regelboek en de paternoster als attributen. Beschilderd gipsen beeld, aanroeping op het voetstuk: *St Jean Berkmans, P(riez) P(our) N(ous)*, h = 105 cm.

vespers en lof predikte de *E.H. Pastor uit het gesticht der krankzinnigen te Gent*. En in het lokaal werd andermaal een tombola ingericht.

De jaarlijkse uitstap ging niet door. Reeds in 1873 besliste de raad het plezierreisje te vervangen door gedurende het jaar *nu en dan eene bolling of eene verkoopning of eene lotting te geven in eenige voorwerpen aen elk dienstig*.

Ook was er geen patroonfeest tijdens het octaaf van O.L.Vrouw Hemelvaart aangezien de openbare ledenvergadering pas op 4 juli plaatsvond. Wel werd op 12 december opnieuw de oprichting van de congregatie gevierd. 's Namiddags kwam er eenen scamateur van Gent om de congreganisten te verlustigen en tusschen de vertooningen kreeg iedere congreganist eene pinte bier. Het was eenen scamateur die maer alleenlijk in godsdienstige gestichten ging.

1876

Ook dit jaar ging O.L.Heer Hemelvaartdag voorbij zonder openbare congregatie. In de raadsvergadering van 22 mei werd dan voorgesteld de algemene ledenvergadering op het patroonfeest te houden. Dit patroonfeest vond plaats op 20 augustus zoals gewoonlijk, op de zondag binnen het octaaf van O.L.Vrouw Hemelvaart. Tijdens de algemene congregatie, 's namiddags in de kerk, gaf E.H. Van der Moeren, kanunnik, een sermoen. Twee dagen later, op 22 augustus, hebben de congreganisten een dinee of noenmael gehad op den vaert bij Mr Charles Van Overbeke (herberg Het Land van Nevele). Ze hebben er zich geheel de namiddag goed geamuseerd. Er was een prijsbolling met de krulbol, een gaaibolling en een tonneslaging naer een konnijn. Er werd ook eenen luchtbal opgelaten¹⁶.

Met spijt nam de raad op 1 september afscheid van onderpastoor Massot die op 25 augustus tevoren tot pastoor in het begijnhof van Dendermonde

16. A. Janssens (in *Land van Nevele*, jg. III, afl. 3, blz. 136) beschrijft hoe te Nevele op Pinksteren 1888, ter gelegenheid van de kermis, een dergelijke luchtbal (of ballon) werd opgelaten. Die ballon, in dik papier, had een diameter van een meter. Bij het in brand steken van een in spiritus gedrenkte spons, die onder de ballonopening hing, ging de luchtbal in de hoogte.

benoemd was. Het vertrek van de stichter betekende voor de congregatie een groot verlies.

Onder kapelaan Van Henden (1876-1887)

Onderpastoor Massot werd opgevolgd door E.H. Alfons Van Henden. De nieuwe bestuurder hield herverkiezing van de raad. Henri De Schuyter die al in 1876 Charles Opsomer verving, werd prefect. Acht raadsleden in de nieuwe raad zetelden al sedert de stichting.

prefect:	Henri De Schuyter
1e assistent:	Karel Van Wassenhove
2e assistent:	August Geirnaert
1e raadslid:	Seraphin De Jaegher
2e raadslid:	Petrus De Vreese
3e raadslid:	Baudouin Reyniers
4e raadslid:	Tryphon Reyniers
5e raadslid:	August Cooreman
6e raadslid:	August Muys
7e raadslid:	August Van Kerrebrouck
8e raadslid:	Henri Bauwens

Men koos bovendien Seraphin De Jaegher tot schatbewaarder, Petrus De Vreese tot secretaris, August Geirnaert tot koster, August Van Kerrebrouck en Henri Bauwens tot voorlezers.

In het verslagboek vindt men weinig gegevens over de werking van de congregatie tijdens de geestelijke leiding van onderpastoor Van Henden.

In 1877 had de jaarlijkse algemene ledenvergadering plaats op 8 september, na een communiemis. Onderpastoor Van Henden predikte over de plichten van de christenen in het algemeen en van de congreganten in het bijzonder. De openbare congregatie, die steeds 's namiddags tijdens vespers en lof gehouden werd¹⁷, was naar de vroegmis verplaatst omdat in de namiddag een

17. Deze kapel staat in de Diepestraat, nabij het kasteel van Merendree. Ze werd opgericht door leden van de familie Kervijn.

bedevaart gepland was naar Merendree, waar een nieuwe kapel, toegewijd aan O.L.Vrouw van Lourdes, ingezegend werd. Op de dinsdag daaropvolgend vierden de congreganten feest *beginnende met eenen diner en eindigende met een vuurwerk*.

In de jaren 1878, 1879 en 1880 werden *geene publieke feesten of vermakelijkheden* gehouden. Ze werden vervangen *door zeer schoone prijs lotingen in het lokaal der congregatie*. De prijzen bestonden uit allerlei nuttige voorwerpen zoals messen en scheersen, wandelstokken portemonnaies enz. en *het een of ander voorwerp om te lachen* (verrassinkjes, surprises).

In 1879 volgde na de communiemis *eenen dejeuner bij Charles Soens*. Men zou dit in het vervolg herhalen *als de omstandigheden het toelieten*.

Onder kapelaan Thierens (1890-1897)

Over de werking van de congregatie in de perioden dat E.H. Felix De Bruyne (1887-1889) en E.H. Lodewijk Pannekoek (1889-1890) onderpastoor waren te Hansbeke, zwijgt het notitieboek in alle talen.

Wel bevat het verslagboek enkele korte raadsverslagen nadat onderpastoor Alfred Thierens, benoemd op 13 februari 1890, het bestuur van de congregatie overnam.

1890

Op de raadsvergadering van april 1890 waren aanwezig: Henri De Schuyter prefect, Charles Van Wassenhove en August Geirnaert assistenten, Seraphien De Jaeger, Pieter De Vreese, Tryphon Tailleman, Jozef Van Overbeke, Achiel Vuylsteke, Constant Verburgt en Paul Van Overbeke raadsleden. Omdat de laatste vijf niet ingeschreven waren in het verslagboek stelde onderpastoor Thierens voor deze (reglementair) te herkiezen, evenals de prefect en de assistenten. De andere functies werden als volgt verdeeld: Paul Van Overbeke secretaris, Seraphien De Jaeger schatbewaarder, Pieter De Vreese koster, August Geirnaert portier, Achiel Vuylsteke organist en Henri De Schuyter lezer. De raad besliste op dezelfde vergadering dat de jaarlijkse algemene communie (d.i. de openbare ledenvergadering) voortaan in de maand mei (en niet meer in het najaar) zal plaatshebben omdat de

Xaverianen¹⁸ in de maand december algemene communie hielden.

In de raadsvergadering van augustus besliste de raad dat de afwezige leden en aspiranten een boete moeten betalen van 5 centiemmen (of van 10 centiemmen als ze bovendien nagelaten hebben één van de raadsleden te verwittigen). De boeten zouden besteed worden aan *eene prijsloting op de algemeene communie*. De leden werden verdeeld in vijf groepen, aangevoerd door twee raadsleden die zich zouden belasten de hen toegewezen leden *te bewaken en op te wekken*. Ook zouden diploma's aangekocht worden *om aan de aspiranten te geven die hun opdracht gedaan hebben*.

Een item uit de raadsvergadering van november vermeldt dat de aanvraag van de *koster der kerk* (Evarist Grijspeert) *om den harmonium te gebruiken* verworpen werd. Hieruit blijkt dat de congregatie over een (kamer)orgel beschikte dat waarschijnlijk aan het O.L.Vrouw-altaar in de zijbeuk van de kerk stond. Misschien behoorde het orgel toe aan Achiël Vuylsteke die organist van de congregatie was, of werd het door een weldoener aan de congregatie geschonken?

Hoewel het notitieboek slechts enkele uitzonderlijke activiteiten vermeldt, blijkt de bloei van de congregatie uit de talrijke opdrachten van aspiranten die regelmatig tweemaal per jaar in de kerk gedaan werden. Volgens een nieuwe ledenlijst, aangelegd door onderpastoor Thierens, telde de congregatie bij zijn benoeming in 1890 65 leden. Nog in hetzelfde jaar werden 42 aspiranten ingeschreven. Wellicht stichtte de ieverige kapelaan toen de zogenaamde *kleine congregatie* waarin jongens van 11 tot 15 jaar werden opgenomen. Zoals blijkt uit de naamlijst deden deze jongens pas na één of meer jaren, afhankelijk van hun leeftijd, hun opdracht aan O.L.Vrouw waarbij ze naar de *grote congregatie* overgingen.

1891

In juli 1891 maakten de congreganisten dan toch nog een uitstapje per trein naar de zee te Blankenberge. Ze kregen een gratis reiskaartje en drie pinten bier, betaald uit de kas van de congregatie. *Iedereen heeft zich wel verzet en*

18. Het genootschap van de H. Franciscus Xaverius werd te Hansbeke op 1 mei 1866 opgericht.

wel gedragen. Ze keerden met de laatste trein terug en *alvorens te scheiden heeft de kas nog een reisken (rondje) betaald.*

1895

In 1895 vierde men het zilveren jubileum van de congregatie. Men herschilderde het interieur van het lokaal en legde er een nieuwe vloer in het vooruitzicht van het jubelfeest.

De congreganisten gingen gedurende een viertal dagen in retraite, die op de vooravond van O.L.Heer Hemelvaart aanving. De predikant was E.P. J. Van Dorpe van de Sociëteit van Jezus. Dagelijks hield hij 2 of 3 sermoenen en gaf ook onderrichtingen aan de kleine congregatie. De retraite eindigde op 26 mei, zondag na Hemelvaartdag. Er was, volgens oude traditie, in de vroegmis algemene communie voor de congreganisten, ontbijt, algemene congregatie in de kerk en sermoen tussen vespers en lof. Zeven jubilarissen (van het eerste uur) hernieuwden hun opdracht: Henri De Schuyter, August Geirnaert, Seraphien De Jaeger, Seraphien Lomme, Armandus Termont, Charles Van Wassenhove en Constant Verburt. Om 16 uur gingen de congreganisten op bedevaart naar Bellem¹⁹ en brachten er een bezoek aan het graf van E.H. Désiré Massot, stichter van de congregatie.

In de zomer reisden de congreganisten gratis naar Oostende, naar zee, en kregen er een paar pintjes aangeboden.

De uitgaven in het jubeljaar beliepen nagenoeg 1.000 fr.

voor de nieuwe vloer in het lokaal	226,45
voor het schilderen van het lokaal	266,31
voor predikant, ontbijt, enz.	154,11
voor <i>gedenkenissen</i> aan de jubilarissen	23,95
voor bier op de bedevaart naar Bellem	25,30

19. De congreganisten trokken ongetwijfeld naar de kapel van O.L.Vrouw van het H.Hart op Pauwelsbos te Bellem. Pauline en Ida Meiresonne lieten deze kapel bouwen in 1887. Ze werd op 29 juni van hetzelfde jaar ingezegend door E.H. Désiré Massot, die toen te Bellem pastoor was. (F.BASTIAEN, *Volksdevotie en O.L.Vrouw van het Heilig Hart. De kapel op Pauwelsbos te Bellem, 1887-1987*, in *Oost-Vlaamse Zanten*, jg. LXIV, nr. 1, 1989.

voor reiskaartjes naar Oostende	206,70
voor bier te Oostende	<u>80,00</u>
	982,82 fr.

Deze onkosten werden betaald met bijzondere giften, opbrengst van de oude stenen vloer uit het lokaal (25 fr.), en uit de kas van de congregatie (240,63 fr.).

In hetzelfde jaar verkoos men Armandus Termont en Jan Vuylsteke als nieuwe raadsleden in vervanging van Petrus De Vreese, overleden, en Achiël Vuylsteke, gehuwd. De jubilarissen Constant Verburgt en Charles Van Wassenhove ruimden in de raad plaats voor jongere werkkrachten, Jan Vuylsteke stierf op 2 september 1895. Emiel De Groote, August Strobbe en August Mestdagh vervingen hen.

Onder kapelaan Martens (1906-1913)

E.H. Alfred Thierens werd op 7 augustus 1897 benoemd tot onderpastoor te Ursel en opgevolgd door E.H. René Van Droogenbroeck. Uit de ambtsperiode van onderpastoor Van Droogenbroeck (1897-1906) en van zijn opvolger Jozef Martens (1906-1913) is niets over de werking van de congregatie bekend, behoudens enkele wijzigingen in de raad.

Na het overlijden van Henri De Schuyter werd op 24 januari 1909 August Geirnaert tot prefect gekozen, Leon De Groote en Baziël Martens tot assistenten en Fred Claeys tot koster. Vier nieuwe leden traden toe tot de raad: Jules De Groote, Jozef Olivier, Arthur Van Couter en Alphons Verstraete.

Nadat drie raadsleden uitgetreden waren, Theofiel Roelandt, Baziël Martens (huwelijk) en Henri De Vreese (die naar Amerika vertrok) verkoos men op 12 mei 1912 Leon Van Driessche (31 stemmen), Leon Olivier (20 stemmen) en Petrus Pattijn (16 stemmen) als nieuwe leden terwijl Jozef Olivier Baziël Martens als assistent verving.

Onder kapelaan Spitaels (1913-1918)

Pastoor Hyppoliet De Herde overleed op 6 februari 1913 en werd opgevolgd door E.H. Alfons Maenhout. Terzelfder tijd werd E.H. Jozef Martens benoemd tot onderpastoor te Bassevelde. Tijdens de ambtsperiode van zijn

opvolger E.H. Gaston Spitaels kende de congregatie een uitzonderlijke bloei.

1913

Op 28 september werden twee uitgetreden raadsleden door Camille Kersse (Ro) en Karel De Jaeger (Reibroek) vervangen. De raad bestond toen uit de volgende leden:

voorzitter: E.H. Alfons Maenhout, pastoor
bestuurder: E.H. Gaston Spitaels, onderpastoor
prefect: August Geirnaert
1e assistent: Leon De Grootte
2e assistent: Joseph Olivier
raadsleden: Leon Van Driessche
Leon Olivier
Arthur Van Couter
Alfons Verstraete
Petrus Pattijn
Constant Verburght
Camille Kersse
Charles De Jaeger

De traditie om jaarlijks twee algemene communies te houden, één in mei en één in december (op de zondag na de feestdag van de Onbevleete Ontvangenis) werd in eer hersteld. Op deze dagen zouden aspiranten hun opdracht aan O.L.Vrouw doen.

In de raadsvergadering van 9 november besliste men het ontbijt op de dagen van de algemene communie af te schaffen maar de uitgespaarde centen in de kas van de congregatie te storten voor een jaarlijkse reis. Ieder lid zou een congregatie-boekje²⁰ krijgen en op de plechtige vergaderingen een medaille van O.L.Vrouw opspelden/omhangen die door de congregatie aangekocht werd. Acht congreganisten zouden in de processies het missiekruis dragen.

20. Het *Handboekje der Congreganisten van O.L.Vrouw Onbevleete Ontvangen*, in ons bezit, werd uitgegeven door de drukkerij J.Van Lantschoot-Moens te Dendermonde, is een 14e editie en draagt het *imprimatur* van G.Goethals C.L.C. van 14 juni 1903 (afmetingen 90 x 130 mm, 32 pagina's).

In de vroegmis op 14 december naderden 116 leden tot de H. Tafel. 's Namiddags tussen vespers en lof hield onderpastoor Spitaels een sermoen en hernieuwden alle leden hun opdracht aan O.L.Vrouw. 's Avonds hadden de congreganisten gratis toegang tot een filmvertoning (door Broeder Rumoldus, overste van de Broeders van Liefde te Brugge) in de feestzaal van graaf Boudewijn de Bousies, burgemeester.

1914

Op zondag 1 februari vierde het raadslid Constant Verburt zijn diamanten jubileum als congreganist van O.L.Vrouw (hij deed zijn opdracht op 2 februari 1854 als leerling aan het St.-Antoniuscollege te Ronse). Bij deze gelegenheid celebreerde pastoor Maenhout in de parochiekerk een plechtige vroegmis. De driestemmige mis van Al. De Smet werd opgeluisterd door het (mannelijk) kerkkoor onder leiding van Cesar Muylaert, koster-orgelist. De pastoor hield een treffend gelegenheids-sermoen, noemde de jubilaris het christelijke toonbeeld gedurende zestig jaren van kind en dienaar van O.L.Vrouw, en las het telegram voor dat hij daags tevoren ontving van paus Pius X, die de feesteling zijn gelukwensen aanbood en hem zijn Apostolische Zegen schonk. Na de mis ontvingen de leden een gedenkenis en sigaren, geschonken door de jubilaris. Hij gaf ook nog 50 fr. aan de congregatie voor het uitstapje van de komende zomer. Aan hem werd een O.L.Vrouw-beeld aangeboden. In de *Godsdienstige Week van Vlaanderen* van 6 februari verscheen een verslag over deze heuglijke gebeurtenis. De scribent wees er op dat in minder dan een jaar tijd het aantal leden van de congregatie met meer dan 100 was toegenomen, dank zij de iever van de nieuwe pastoor (en onderpastoor) en de christelijke geest op de parochie. De congreganisten woonden steeds zeer talrijk de vergaderingen bij niettegenstaande deze om de veertien dagen plaatsvonden.

Op 14 juli bezochten 137 congreganisten de haven van Antwerpen, de dierentuin, de kathedraal en enkele van de prachtige gebouwen in de stad. Ze namen het middagmaal in het gasthof *Den leeren eemer* nabij de hoofdkerk en kregen in de namiddag, vooraleer naar huis te keren, krentenkoeken met bier. De congregatie ontving bijzondere giften om de onkosten van deze uitstap te betalen en legde een tekort van 200 fr. uit de kas bij.

Toen brak op 4 augustus de Eerste Wereldoorlog uit. Veertien leden van de congregatie werden onder de wapens geroepen.

Op het einde van 1914 telde de congregatie 153 leden.

1914-1948

Tijdens de bezettingsjaren vonden, zoals gewoonlijk, in mei en december de zesmaandelijke communiemissen plaats met de bijzondere intentie door tussenkomst van O.L.Vrouw vrede onder de oorlogvoerende volkeren te bekomen.

Op 13 december 1914 deden 27 aspiranten hun opdracht, 15 op 12 december 1915, 21 op 10 december 1916, 20 op 16 december 1917.

Op 20 mei 1915 overleed pastoor Maenhout, voorzitter van de congregatie. Vanwege de congregatie werd een solemnele dienst gecelebreerd, zo ook voor Z.E. Mgr. Stillemans, bisschop van Gent, die op 4 november 1916 stierf.

In de raadsvergadering van 19 december 1916 besloot de raad (andermaal) dat ook voor een overleden lid van de congregatie, op kosten van de kas, een solemnele zielemiss zou opgedragen worden. Zo was er een requiemmis voor Gustaaf Meganck in 1915, voor Achiël Bijl in 1916 en voor René Vande Walle in 1918 (die tijdens de vlucht voor het oorlogsgeweld te Kanegem overleed).

In mei 1918 had de algemene communie nog plaats gehad, maar de communie-mis in de maand december kon niet doorgaan omdat de kerk na het opblazen van de toren op 18 oktober en het beschieten van het dorp gedurende 13 dagen door de aftrekkende Duitse troepen niet meer bruikbaar was²¹.

Op 25 februari 1919 benoemde de bisschop E.H. Gaston Spitaels tot onder-pastoor te Lotenhulle. Zijn opvolger was E.H. Alberic Delaere.

Verslagen over de verdere werking van de congregatie werden niet meer in het verslagboek neergepend.

21. Het verslagboek vermeldt nog dat de eerste Belgische soldaten op 20 oktober omstreeks 16 uur te Hansbeke verschenen en de kerkelijke diensten nadien plaats vonden *in de oude melkerij*, de vroegere klaslokalen van de Katholieke school die tijdens de schoolstrijd in 1879 langs de Molenstraat (later Melkerijstraat) gebouwd werd.

LEDENLIJSTEN

In het verslagboek werden verscheidene eigentijdse naamlijsten van de congreganisten ingeschreven.

Een eerste lijst vangt aan in het stichtingsjaar 1870. De inschrijving van de leden gebeurde chronologisch volgens de dag van de aanvaarding. De lijst werd, aanvankelijk jaar per jaar bijgehouden tot 1880. Naast de dag van aanvaarding werd ook de dag van de opdracht geboekt, evenals vermeldingen in verband met leden die de congregatie verlieten. Zo is het mogelijk de evolutie van het aantal leden te volgen.

Jaar	Aantal toegetreden leden	Aantal uitgeschreven leden	Totaal aantal leden per jaar
1870	45	—	45
1871	12	6	51
1872	10	9	52
1873	15	9	58
1874	9	9	58
1875	8	3	63
1876	6		
1877	16		
1878	7		
1879	1		

Onder het bestuur van onderpastoor Massot (1870-1876) groeide het aantal congreganisten van 51 (in 1871) tot 63 (in 1875). Ieder jaar verlieten leden om één of andere reden de congregatie maar telkens kwamen jongeren de rangen vervoegen. Hoewel van jaar tot jaar minder aspiranten toetraden bleef het aantal leden lichtjes stijgen.

Met de komst van onderpastoor Van Henden was er in 1877 opnieuw een gevoelige winst van nieuwe leden.

Het niet bijhouden van de ledenlijst na 1880 door de opeenvolgende onderpastoors Van Henden (1876-1887), De Bruyne (1887-1889) en Pannekoek (1889-1890) wijst nochtans niet op een stagnatie in de congregatie gedurende

de periode 1880-1890 want een nieuwe ledenlijst, aangelegd in 1890 door de pas benoemde onderpastoor Thierens en door hem tot in 1897 bijgehouden, telde 65 congreganisten die vóór 1890 toetgetreden waren, waaronder nog verscheidene (tot dan toe nog ongehuwde) leden uit de jaren zeventig. Integendeel, nog in 1890 werd de lijst meteen aandedikt met 42 aspiranten ingevolge de oprichting van de "kleine congregatie". Het aantal inschrijvingen per jaar verliep vervolgens als volgt:

1890	42	1894	21
1891	19	1895	21
1892	1 (?)	1896	10
1893	1 (?)	1897	10

Gelet op de jaarlijkse toetredingen van nieuwe aspiranten mag men aannemen dat het aantal congreganisten (grote congregatie) en aspiranten (kleine congregatie) gezamenlijk boven de 100 bleef uitstijgen.

Onder de congreganisten die (volgens deze twee lijsten) hun opdracht elders gedaan hadden namelijk:

Camille Damman te Brussel, 1871
 Charles D'Hooghe in Amerika, 1872
 Isidoor Wittebroodt te Geraardsbergen, 1872
 Henri Kersse te Zomergem, 1872
 Camille Martens te Deinze, 1872
 Bruno Lippens in Amerika, 1872
 Isidoor Van Nevel te Landegem, 1872
 Emiel Van Vynckt te Gent, 1873
 Desiré Blondeel op een andere parochie, 1876
 Henri De Schuyter te Eeklo, 1876
 Emile Hanssens te Gent, 1877
 Petrus van Ghee te Sint-Niklaas, 1877
 Jozef Van Overbeke te Sint-Niklaas
 Paul Van Overbeke te Sint-Niklaas
 Jan Vuylsteke te Dendermonde (college), 1877
 René Martens te Sint-Niklaas (pensionaat), 1890
 Eduard Van Der Plaetse te Poesele, 1891
 Amaat De Muynck te Sint-Niklaas (St.-Jozefscollege), 1894
 René Brackeneer te Gent, 1895

herkent men meerdere studenten die tijdens het schooljaar op een kostschool (gesticht, normaalschool, college) verbleven.

De tweede lijst werd dan in één keer aangevuld met de namen van 58 congregantisten die allen op 24 mei 1903 hun opdracht deden. Het is duidelijk dat de jeugd toen met aandrang aangezocht werd tot de congregatie toe te treden in het vooruitzicht van het 50-jarig jubileum in 1904 van de afkondiging van het dogma van de Onbevleete Ontvangenis van de H.Maagd Maria.

Na de raadsverkiezing van 24 januari 1909 werd andermaal een nieuwe ledenlijst ingeschreven. Ze bevat 99 namen, leden in het jaar 1909. Tenslotte vindt men in het register ook nog de namen van de aspiranten die in 1914 [27], 1915 [15], 1916 [21] en in 1917 [20] hun opdracht deden.

SAMENVATTING

De congregatie van de jongelieden te Hansbeke onder de bescherming van O.L.Vrouw Onbevleete Ontvangen en van de H.Joannes Berchmans, werd gesticht in 1870 (tijdens het pastoraat van Pieter Bullens) door onderpastoor Désiré Massot. Ze groeide uit tot een bloeiende vereniging die gedurende de eerste wereldbrand 1914-1918 meer dan 150 leden telde. De leiding was opeenvolgend in handen van de onderpastoor, bijgestaan door een raad van 11 leden die regelmatig vergaderde.

De doelstelling van de congregatie bestond er hoofdzakelijk in de leden te wapenen tegen het kwaad en hun vrijetijdsbesteding te richten.

De leden (gerecruteerd onder de jongeren en ongehuwde mannen van de parochie) vergaderden doorgaans om de twee weken in het lokaal van de congregatie (St.-Vincentiuszaaltje) om een stichtende onderrichting te aanhoren.

Gedurende het jaar (gewoonlijk op O.L.Heer Hemelvaart) werd 's namiddags in de kerk een openbare ledenvergadering gehouden met vespers en lof, 's morgens voorafgegaan door een algemene communie in de vroegmis.

Men vierde ook het patroonfeest van de congregatie (gewoonlijk op de zondag na O.L.Vrouw Hemelvaart) met een communiemis en een algemene

ledenvergadering.

De congregatie manifesteerde zich ook in het parochiële leven: op de dag van de Gedurige Aanbidding en op Witte Donderdag door een bestendige “wake” bij het H.Sacrament, in de processies door het dragen van het missiekruis, bij begrafenissen van leden en ereleden door het begeleiden van het stoffelijk overschot naar de kerk en door het bijwonen van de uitvaart, door het op bedevaart gaan naar kapellen in omliggende gemeenten e.a.

De zuidelijke zijbeuk van de parochiekerk, met het O.L.Vrouw-altaar, stond ten dienste van de congregatie die er beschikte over een harmonium. De aspiranten deden er hun opdracht aan de H.Maagd Maria. De congregatie vereerde er ook de H.Joannes Berchmans, en had een beeld van de heilige. Ze bezat ook een vaandel, een relikwie van O.L.Vrouw, een eigen schaal om tijdens de goddelijke diensten geld om te halen, medailles van de H.Maagd, handboekjes e.a.

Op de algemene bijeenkomsten werden de congregantisten vergast, soms op een ontbijt, soms op een lunch, en geamuseerd met spel en kampen: prijs-schieten met de handboog, prijsbolling met de krulbol, gaaibolling, tonne(n)spel (tonknuppelen ?), filmvoorstelling, varietévoorstelling, vuurwerk, verkoop, tombola.

Normaliter ging de groep eenmaal per jaar op uitstap of maakte een plezierreisje.

De gemaakte kosten werden vereffend door de gespijste kas en met giften van ereleden en weldoeners.

De schrale verslagen over de werking van de congregatie tijdens de ambtstermijn van sommige onderpastoors vonden hun reden in de uitzonderlijk korte dienstperiode van enkelen onder hen, dan wel in de onachtzaamheid van de bestuurder of van de secretaris en niet in een verkommering of een achteruitgang van de congregatie. Die kwam er uiteindelijk toch, na de eerste wereldoorlog. E.H. Willem Van De Putte, die op 1 juni 1932 tot pastoor te Hansbeke benoemd werd, noteerde tot zijn grote teleurstelling in het parochiaal Liber Memorialis dat de jongerencongregatie in de naweeën van de oorlog door enige zorgeloosheid afbrokkelde, versmolten werd met het genootschap

van de H. Fanciscus Xaverius voor gehuwde mannen, en beide tenslotte volledig tenietgingen²².

Albert MARTENS, Gent

BIJLAGEN

Naamlijst van ereleden en weldoeners van de congregatie

Borluut Frans-Sidonie Kervijn, kasteelbewoners
Daneels Judocus
De Pauw Jacob
Fobe August, gemeentesecretaris
EE.ZZ. Franciscanessen Hansbeke (klooster)
Hanssens August
Hanssens Louis
E.H. Massot Désiré, oud-onderpastoor en stichter
Reyniers Rosalie
Taets Bernardina
Van Kerrebroeck Charles
Van Nieuwenhuyse Pauline, weduwe van Joannes Francies Martens
Van Overbeke Charles
Van Vynckt Charles
Van Wassenhove Bruno

Naamlijst van de congreganisten met jaar van aanvaarding, opdracht of vermelding

Aelgoed Jules 1891	Alijn Antoon 1890
Aelgoet Arthur 1909	Alijn Eric 1890
Aelvoet Jan Baptist 1874	Alijn Hugo 1891
Alijn Alfons 1890	Aspeslach N. 1896

22. Hartelijk dank aan Simonne De Jaeger, echtgenote Désiré Van De Velde, Robert Bockaert, René Gyssels, Peter Van De Velde en in het bijzonder aan Pol De Boever voor hun gewaardeerde medewerking.

Baele Camiel 1891
Baele Henri 1909
Bauwens Charles 1873
Bauwens Cyriel 1909
Bauwens Emiel 1909
Bauwens Henri 1871
Bauwens Marcel 1917
Beirnaert Alfons 1903
Beirnaert Arthur 1909
Beirnaert Emiel 1909
Beirnaert Hendrik 1891
Beke August 1877
Beke Charles 1872
Bijl Achiel 1914
Bijl Cyriel 1916
Blomme Charles 1871
Blomme Jules 1903
Blondeel Desire 1875
Bockaert August 1878
Bockaert Isidoor 1871
Bockaert Petrus 1877
Boedri Paul 1878
Bouckaert André 1916
Bouckaert Henri 1914
Bouckaert Leonard 1876
Bouckaert Petrus 1914
Brackeneer Jules 1871
Brackeneer René 1895
Brenseghem Emiel 1903
Bultinck August 1871
Bultinck August 1897
Bultinck Emiel 1890
Bultinck Hendrik 1895
Bultinck Jules 1903
Bultinck Petrus 1871
Buysse Jules 1909
Buysse Octaaf 1909
Buysse Petrus 1872

Caquaert Charles 1871
Carette Henri 1903
Carette Victor 1896
Caron Eduard 1871
Cassier Hendrik 1878
Cathoir Theophile 1891
Claeys Alfons 1890
Claeys August 1909
Claeys Charles 1916
Claeys Cyriel 1917
Claeys Frederik 1890
Claeys Hendrik 1878
Claeys Jules 1895
Claeys Petrus 1874
Cleppe August 1909
Cleppe Charles 1877
Cleppe Frans 1909
Cleppe Maurice 1915
Colpaert Emiel 1897
Coppens August 1909
Coppens Hendrik 1877
Coppens Jules 1909
Coppens Lodewijk 1890
Coppens Oscar 1909
Coopman Charles 1914
Coopman René 1914
Coopman Theophiel 1871
Cooreman August 1871
Cornelis Maurice 1917
Cram Henri 1916
Crappe Charles 1909
Damman Camiel 1871
Canneels Karel 1877

De Baets August 1894
De Baets Emiel 1877
De Baets Hendrik 1877
De Baets Hendrik (dorp) 1877

De Baets Kamiel 1894
De Baets Maurice 1909
De Baets Omer 1914
De Baets Petrus 1890
De Baets René 1916
De Boever Eduard 1890
De Boever Jozef 1878
De Boever Leo 1890
De Boever Leon 1917
De Boever Petrus 1871
De Boever Theophiel 1877
De Clercq Camiel 1871
De Clercq Richard 1903
De Cocker Alfons 1909
De Cocker Henri 1909
De Cocker Leon 1909
De Cocker Marcel 1917
De Dapper Charles 1915
De Graeve Camiel 1914
De Graeve Jan 1877
De Grauwe Constant 1871
De Grauwe Eugeen 1871
De Groote August 1909
De Groote Emiel 1878
De Groote Jules 1890
De Groote Karel 1877
De Groote Leo 1890
De Groote Petrus 1917
De Jaeger Eduard 1871
De Jaeger Emiel 1890
De Jaeger Ivo 1871
De Jaeger Karel 1909
De Jaeger Oscar 1903
De Jaeger Prudent 1916
De Jaeger Remi 1903
De Jaeger Serafien 1871
De Keyser René 1895
Delmote August 1903

De Maegd August 1874
De Mey Frans 1914
De Meyer Adolf 1895
De Meyer August 1871
De Meyer Bernard 1891
De Meyer Edmond 1891
De Meyer Emiel 1890
De Meyer Jules 1877
De Meyer Napoleon 1903
De Meyer René 1903
De Mulder Cyriel 1895
De Mulder Emiel 1876
De Mulder Emiel 1909
De Mulder Hendrik 1877
De Mulder Leon 1909
De Mulder Oscar 1909
De Mulder René 1909
De Muynck Amaat 1894
De Muynck Désiré 1878
De Muycck Leon 1916
De Neve Frederik 1895
De Neve Henri 1873
De Neve Jules 1891?
De Paepe André 1890
De Paepe Gustaaf 1916
De Paepe Jozef 1890
De Paepe Kamiel 1878
De Poorter August 1877
De Roo August 1917
De Roose Bruno 1871
De Roose Henri 1871
De Ruyck Alfons 1877
De Ruyck Julius 1878?
De Schepper Alfred 1903
De Schepper August 1890
De Schrijver Eduard 1877
De Schuyter Adolf 1916
De Schuyter Henri 1876

De Schuyter Jules 1903
De Smedt Bernard 1875
De Smedt Jan 1875
De Smet René 1917
De Sutter Ernest 1877
De Sutter Raymond 1915
De Vreese Albert 1891
De Vreese Bernard 1909
De Vreese Emiel 1891
De Vreese Emiel 1909
De Vreese Hendrik 1897
De Vreese Kamiel 1896
De Vreese Theofiel 1871
De Vreese Theofiel 1896
De Wachter Jules 1873
De Wachter Polydoor 1874
De Wachter Richard 1909
De Wachter Theodoor 1874
De Witte August 1909
De Witte Charles 1877
De Witte Emiel 1909
De Witte Jules 1903
De Witte Petrus 1873
De Wulf Basiel 1909
De Wulf Emiel 1903
De Wulf Jules 1909
Dhaenens Adolf 1917
Dhaenens Albert 1909
Dhaenens Dancrète 1909
Dhaenens Gaston 1914
Dhaenens Leon 1909
Dhaenens Marnix 1915
Dhaenens Michel 1917
Dhaenens Raymond 1909
Dhondt Basiel 1878
Dhondt Constant 1872?
Dhondt Theofiel 1903
Dhooghe Charles 1871

Dhoore Petrus 1914
Dhoore Petrus 1915
Dobbelaere Edmond 1909
Dobbelaere Willem 1890

Francois Jan 1914

Gallens Jan 1875
Geirnaert August 1871
George René 1903
Gernaey Henri 1914
Ghysels Albert 1894
Ghysels Gustaaf 1894
Gillis Alfons 1916
Gillis Gustaaf 1915
Goemaere Camiel 1903
Goemaere Emiel 1890
Goemaere Hendrik 1891
Goethals Amaat 1890
Goethals Charles 1874
Goethals Victor 1891
Gooreman Camiel 1876
Gooreman Remi 1878

Hanssens Emile 1877
Heekaute Charles 1871
Heirbrandt Bruno 1877
Heirbrandt Edmond 1894
Hoste Maurice 1914
Hoste Maurice 1916
Hoste Petrus 1873
Hoste Raymond 1916
Hoste René 1909

Janssens Cyriel 1897
Janssens Hendrik 1890

Kersse Emiel 1909

Kersse Henri 1871
Kersse René 1909
Kesteloodt Frederik 1871

Lambrecht Gustaaf 1909
Lambrecht Valère 1909
Landert Alfons 1917
Langerart August 1903
Langerart Evarist 1909
Langerart Jan 1871
Langerart Jozef 1914
Laroy Emiel 1909
Leclercq Ernest 1903
Leys Leon 1915
Leys Raymond 1909
Leys Remi 1903
Leys Remi 1914
Leys René 1903
Lippens Bruno 1872
Lippens Gustaaf 1873
Lippens Theofiel 1871
Lomme Serafien 1871
Lootens August 1871
Lootens Henri 1877
Lootens Leander 1871

Maenhout Alfons 1903
Maenhout August 1877
Maenhout Edward 1890
Maesschalck Emiel 1877
Mareel Aimé 1903
Mareel Cyriel 1895
Mareel Maurice 1896
Martens August 1897
Martens Baziel 1890
Martens Camiel 1872
Martens Camiel 1915
Martens Emiel 1871

Martens Florimond 1909
Martens Gustaaf 1895
Martens Ivo 1876
Martens Maurice 1903
Martens Petrus 1872
Martens René 1890
Martens René 1914
Martens Triphon 1871
Meganck August 1909
Meganck Cyriel 1903
Meganck René 1909
Meire N. 1903
Mervelde Henri 1874
Mestagh August 1871
Mestagh Camiel 1893
Mestagh Felix 1916
Mestagh Gustaaf 1915
Mestagh Karel 1877
Mestagh Maurice 1917
Mortier August 1909
Mortier Emiel 1891
Mortier Felix 1878
Muys Basiel 1914
Muys Eduard 1871
Mynsberghe Jan Baptist 1871
Mynsberghe Julien 1916

Olivier Jozef 1909
Olivier Leon 1909
Olivier René 1909
Onderbeke Casimir 1915
Onderbeke Gustaaf 1871
Onderbeke Leopold 1909
Onderbeke Richard 1903
Oosterlinck Achiel 1909
Opsomer August 1903
Opsomer Charles 1871

Patteeuws Charles Louis 1873
Pattijn Petrus 1909

Raes Jules 1877
Raes (Jules?) 1909
Raes René 1903
Raes Richard 1909
Remu Adolf 1895
Reyniers Alfred 1909
Reyniers Boudewijn 1871
Reyniers Charles 1903
Reyniers Emiel 1915
Reyniers Tryphon 1871
Reyniers Tryphon 1909
Roelandt Adolf 1903
Roelandt Alfons 1890
Roelandt Leon 1909
Roelandt René 1909
Roelandt Theofiel 1909
Roelandts Maurice 1916
Roelandts Theofiel 1903
Roets Emiel 1903
Roets Jules 1897
Roets René 1903
Roman Petrus 1897

Saelens Emiel 1896
Saelens Leon 1897
Saelens René 1903
Schaeck Petrus 1871
Secelle August 1872
Sieron Richard 1877
Simoen Achiel 1917
Soens August 1914
Soens Charles 1871
Soens Emiel 1890
Soens Jules 1914
Soens René 1914

Staes Adolf 1897
Staes Alfons 1896
Staes Leon 1896
Standaert Herman 1916
Standaert Karel Frans 1914
Steyaert Edgard 1877
Steyaert Emiel 1897
Steyaert Oscar 1878
Steyaert Petrus 1903
Strobbe August 1875
Sutterman Adolf 1877
Sutterman August 1917
Sytterman Charles 1903
Sutterman Jules 1897

Tailleman Adolf 1873
Tailleman Tryphon 1874
Termont Amand 1871
Termont Camiel 1890
Tollens Cyriel 1903
Tollens Leon 1909
Tollens Maurice 1909
Tollens René 1903

Van Couter Arthur 1909
Van Couter Hector 1909
Van Damme Emiel 1891
Van Damme Ernest 1892
Van Damme René 1914
Van den Bauwhede Emiel 1916
Van den Bauwhede Jules 1917
Vanden Bauwhede Raymond 1917
Van De Putte Hendrik 1895
Van De Putte Petrus 1890
Van Der Plaetse Edmond 1891
Van Der Plaetsen Leo
Van der Vennet Cyriel 1894
Van De Velde Camiel 1895

Van De Voorde Eduard 1890
 Van De Voorde Karel 1871
 Van De Walle August 1871
 Van De Walle August 1876
 Van De Walle Charles 1873
 Van De Walle Emiel 1891
 Van De Walle Gustaaf 1903
 Van De Walle Jozef 1890
 Van De Walle Polydoor 1876
 Van De Walle René 1909
 Van de Wattyne Florimond 1903
 Van Doren Alfons 1895
 Van Driessche Leon 1909
 Van Gheele Petrus 1877
 Van Hecke Basiel 1891
 Van Hecke Honoré 1877?
 Van Hecke Prudent 1894
 Van Hecke René 1897
 Van Hecke Richard 1903
 Van Heule Achiel 1903
 Van Hoecke Petrus 1897
 Van Hoecke René 1890
 Van Hove August 1873
 Van Hove Camiel 1872?
 Van Huffel Leo 1903
 Van Huffel Raymond 1903
 Van Hulle Camiel 1890
 Van Hulle Cyriel 1891
 Van Hulle Gustaaf 1903
 Van Hulle Jules 1909
 Van Hulle Theofiel 1903
 Van Kerrebroeck August 1871
 Van Kerrebroeck Basiel 1875
 Van Kerrebroeck Celestien 1877
 Van Kerrebroeck Emiel 1896
 Van Kerrebroeck Pieter 1891
 Van Laere Cyriel 1909
 Van Laere Henrik 1890
 Van Laere Jules 1890
 Van Nevel August 1914
 Van Nevel Cyriel 1915
 Van Nevel Isidoor 1872
 Van Ooteghem Adolf 1874
 Van Ooteghem August 1877
 Van Ooteghem Hector 1903
 Van Ooteghem Jan 1873
 Van Ooteghem Jules 1903
 Van Ooteghem Jules 1917
 Van Ooteghem Leo 1903
 Van Ooteghem René 1909
 Van Ooteghem Polydoor 1872
 Van Overbeke Hendrik 1877
 Van Overbeke Jozef 1890
 Van Overbeke Paul 1873
 Van Overwaele Camiel 1871
 Van Parijs Petrus 1871
 Van Renterghem August 1873
 Van Renterghem Camiel 1909
 Van Renterghem Emiel 1891
 Van Ryssel Henri 1903
 Van Tornhout Maurice 1909
 Van Tornhout René 1909
 Van Vynckt August 1871
 Van Vynckt August 1872
 Van Vynckt Basiel 1890
 Van Vynckt Cyriel 1915
 Van Vynckt Emiel 1875
 Van Vynckt Gustaaf 1894
 Van Vynckt Leon 1909
 Van Vynckt Polydoor 1897
 Van Wanzeel Tryphon 1877
 Van Wassenhove Charles 1871
 Van Wynsberghe Camiel 1872
 Van Wynsberghe Richard 1909
 Van Wynsberghe Serafien 1871
 Van Yperen Jules 1894

Van Yperen Maurice 1917
Van Yperen Remi 1916
Veevaete Camiel 1890
Veevaete Gustaaf 1891
Veevaete Jozef 1895
Veevaete Polydoor 1895
Verbeke Achiel 1896
Verbeke Cyriel
Verbeke Hendrik 1897
Verburgt Constant 1854
Vereecke August 1871
Verhegge N.1880
Verhegge Charles Louis 1890
Verhegge Desiré 1873
Verhegge Emiel 1909
Verhegge Marcel 1916
Verhegge Philemon 1909
Verhegge Raymond 1915
Verhegge René 1914
Verhelst Alfons 1877
Verhelst André 1916
Verhelst Edmond 1895
Verhelst Gerard 1917
Verhelst Maurice 1903
Verhelst Raymond 1916
Verloove Leo 1897
Vermeire André 1917
Vermeire Jules 1909

Verplaetse Pieter 1895
Verstraete Alfons 1909
Verstraete Eduard 1873
Verstraete Maurice 1914
Verstraete Philemon 1896
Verstraete René 1915
Vertriest Leon 1914
Vertriest René 1914
Viane Bruno 1891?
Viane Constant 1890
Viane Jozef 1890
Viane Jules 1895
Vuylsteke Achiel 1873
Vuylsteke Jan 1877
Vuylsteke Jozef 1890

Wageneire Charles 1873
Wieme Hendrik 1890
Wieme Jules 1909
Wille René 1909
Willems Emiel 1895
Willems Firmin 1909
Willems René 1890
Willems Richard 1909
Wittebroodt Emiel 1871
Wittebroodt Isidoor 1871
Wittebroodt Polydoor 1871

**VIJFTIG JAAR GELEDEN:
OORLOGSBELEVENISSEN VAN MARCEL MICHIELS
(slot)**

Standrechtelijk doodvonnis

Plots weerklonk een schot, geroep, geschreeuw en bevelen in het Duits, geloop van zware laarzen in de straat. Onmiddellijk gevolgd door een hels knetterend geschut van snelvurende wapens. Wij schrokken en keken elkaar angstig aan. Waren de vijandige legers hier op elkaar gestoten en vond er een vuurgevecht plaats? Doch ik had een angstig voor gevoel dat helaas niet onterecht bleek. Het schieten hield een ogenblik op maar opnieuw hoorden wij bevelen schreeuwen en het geloop van de soldaten.

In de aanpalende huizen hoorden wij het bange geschreeuw van kinderen en het gejammer van mensen. Toen begon opnieuw het schieten met automatische wapens en het rinkelen van brekend glas, gevolgd door een doodse en akelige stilte.

Dit herhaalde zich enkele malen. Wij wisten nu wel zeker dat men bewust schoot door deuren en vensters in de woningen met de bedoeling de inwoners uit te moorden.

We verwachtten elk ogenblik een salvo door de voordeur en zochten dekking achter een muur waar wij ons buiten de kogelbaan bevonden. Ik stelde voor om in de kelder beschutting te zoeken. Ik luisterde naar het geloop op straat en op het juiste moment sprongen eerst de twee vrouwen en de twee kinderen in de kelder, daarna wij, de drie mannen. Wij moesten daarvoor door de eventuele vuurlijn aan het einde van de gang lopen. Ik zat vooraan aan de trap van de kleine ondiepe kelder en vroeg aan de twee andere mannen of ze soms iets op zak hadden waaraan de Duitsers aanstoot zouden nemen. Dit was niet het geval maar ikzelf had nog het pakje Duitse sigaretten op zak die ik in Leerne had gekregen. Ik verstopte het tussen de opgeslagen voorraad aardappelen in de kelder.

Wij hoorden op het plankier de naderende stappen die stil hielden voor de deur. Er werd op de deur gebonkt en gestampt met een hard voorwerp. Men riep daarbij "aufmachen". Ik zei tegen Alfons Isebaert: "Jij bent de baas des huizes, ga opendoen". Hierop antwoordde hij: "Ik durf niet, ga jij maar, gij spreekt Duits". Het gebonk op de deur bleef aanhouden. Wij vreesden dat men ze aan flarden zou schieten en dus riep ik vanuit het keldergat: "Moment, moment". Het gestamp op de deur bleef aanhouden en de zware stem riep:

“Aufmachen und rauskommen”. Ik sprong zo snel ik maar kon naar de deur, steeds roepend: “moment, moment”. Op het ogenblik dat ik de grendel wegschoof, kreeg ik een van de onderste deurpanelen tegen mijn benen en verscheen de kolf van een geweer. Ik stond oog in oog met vier Duitsers wiens wapens op mij waren gericht. Eén, schijnbaar de bevelhebber, met een zwaar pistool in de hand, een andere met een machinepistool (mitraillette), een met een geweer waarmee hij de deur had kapot gestampt, iets verder achteruit stond een soldaat met een machinegeweer onder de arm.

“Hände hoch”, schreeuwde brutaal de leider, wat hij niet moest herhalen! Ik stak m'n handen zo hoog mogelijk omhoog. Daarop kwam de vraag: “Sind noch mehrere da... dass Sie rauskommen”. Ik riep naar binnen dat ze allemaal naar buiten moesten komen, wat ze ook deden. Vanuit de aanpalende woningen werden de bewoners met brutaal geschreeuw naar buiten gebracht en ze moesten zich naast ons opstellen. Tot mijn grote verwondering kwamen ook de bewoners uit het hoekhuis van de woningenrij heelhuids naar buiten. De bewoners hadden hun woonplaats vooraan. Daar hadden de Duitsers misschien wel een paar honderd kogels ingeschoten door deur en vensters, die totaal vernield waren. Alleen Remy Bekaert had een bloedende schotwonde aan zijn linkeronderarm opgelopen. Hij mocht van de Duitsers zich op de knieën zetten terwijl hij met de rechterhand probeerde het bloeden te stelpen. We stonden er allen op een rij aan de voorgevel van de vier eerste huizen uit de rij van zeven.

Dit waren:

- uit het eerste huis:
 - de vader Henri Bekaert, ± 60 jaar en echtgenote Eveline Van Overbeke, ± 57 jaar;
 - de gewonde zoon Remy Bekaert, ± 34 jaar en echtgenote Germaine Van Veirdegem, ± 30 jaar;
 - hun dochtertjes Jeannine en Jacqueline.
- uit het tweede huis:
 - Gaston Waerniers en echtgenote Madeleine Tuytyschaever en hun zoon Roger waren niet thuis.
- uit het derde huis:
 - eerder vernoemde Alfons Isebaert, 44 jaar en echtgenote Valentine Biebuyck, 38 jaar;
 - hun dochtertjes Georgette en Jeannette;
 - mijn moeder Leontine Fierens, 50 jaar en ikzelf, 19,5 jaar;

- Richard De Weirdt, ± 45 jaar.
- uit het vierde huis:
echtgenote Albert Dobbelare (haar man was afwezig daar hij lid was van de fabriekswacht);
een drietal kinderen.
 - uit het vijfde huis:
volgens André Holsbeke hadden zijn ouders met hun hondje toevlucht gezocht in hun kelder. De Duitsers hadden ook in het huis geschoten. De matras van hun bed was helemaal doorstoken met de bajonet. Hun hondje blafte niet, zelfs niet toen de Duitsers tot aan de op het kleine koertje uitgevend keldergat liepen en er een niet ontplofte handgranaat achterlieten. Men ontdekte ze niet.
 - uit het zesde huis:
bewoond door Kamiel Van Den Bossche, die afwezig was, werden de op zolder gevluchte zoon Julien en zijn op bezoek zijnde neef Marcel Malfait naar buiten gedreven.
Moeder en dochtertje alsmede een op bezoek zijnde overbuurvrouw met kind werden ongemoeid gelaten.
 - uit het zevende huis:
bewoond door Jules Haenebalcke (afwezig) en echtgenote met hun zontje, werd Kamiel Coen op bezoek bij zijn zuster buiten gebracht.

Verder werden er nog bij gedreven: Robert Verplaetse, 40 jaar, uit de herberg “In de vijf Linden” op de hoek van de Dreef en Landegemstraat en even later zijn dove broer Leonce, 30 jaar. Deze besepte niet goed wat er gaande was en werd brutaal en dreigend toegesnauwd. Robert zei tegen de Duitsers in zo goed mogelijk Duits: “Het is mijn broer, hij kan niet horen en niet spreken”.

Toen wij daar allen stonden opgesteld met voor ons een tiental gewapende Duitsers, richtte de bevelvoerende man met het pistool zich tot ons. Hij zei, dreigend met de hand opgeheven: “Einer von euch hat auf uns geschossen, wenn Sie nicht sagen, wer das gewesen ist, werden Sie alle erschossen”.

Wij protesteerden en vooral de erbij staande vrouwen weenden en smeekten de Duitsers te vergeefs om hen van onze onschuld te overtuigen. Toen kwam het bevel dat alle vrouwen en kinderen naar binnen moesten.

Ze gaven daaraan geen gehoor en weigerden zich te verwijderen. De vrouw van Alfons Isebaert gedroeg zich bijzonder moedig en ging voor haar man staan. Ze zei: “Indien u mijn man wil doorschieten, dan eerst ik”, zich daarbij

met de platte hand op de borst slaande, “alle twee of niet”. Doch het maakte weinig indruk op de militairen en de vrouwen en kinderen werden naar binnen gedreven.

Wij stonden nog met een tien man waarbij even later de verder in de Dreef wonende Achiel Van Dorpe (46 jaar) werd voorgeleid. Samen met zijn zoon Marcel (19 jaar) stond hij met anderen aan “De Vos” toen het schieten begon. Ze vluchtten beiden naar de overkant van de straat waar toentertijd onze groententuin gelegen was. Ze verstopten zich in de hoog opgeschoten tabaksplanten die er groeiden. Doch ze werden ontdekt. Marcel die katte-rap was, zette het op een lopen en wist, niettegenstaande men naar hem schoot, een vijftigtal meters verder in een uitweg tussen de huizen te ontsnappen.

Wat er omging in de gevoelens en gedachten van mijn lotgenoten, weet ik niet, ik kan alleen deze van mij zelf weergeven.

Dat was een onbeschrijfelijke verlamrende angst, een kurkdroge mond die aanvoelde alsof je keel werd dichtgesnoerd.

Vele gedachten gaan door je hoofd. Eerst dacht ik, indien ik nu vlug naar binnenspring en door het huis naar achter loop, kan ik door de achterliggende tuin ontsnappen. Maar ik had gezien dat langs de toegangsweg naast de huizenrij soldaten naar achter waren gegaan. De vrees op hen te botsen en dan te worden afgemaakt deed mij van dit plan afzien. Dan overwoog ik om wanneer de fusillade begon mij vlug te laten vallen voor de kogels mij zouden raken en als dood te blijven liggen. Maar ook hier haalde de angst om nadien door bajonetsteken een vreselijke dood te sterven de bovenhand.

Uiteindelijk besliste ik niets te ondernemen en mij gewoon te laten doodschieten.

Toen ik destijds met de tram naar school in Gent pendelde, werd ik dikwijls geconfronteerd met een gedenksteen die op de lange kloostermuur in Drongen hing. Deze plaat herinnerde aan Alfons Bijn die er tijdens de Eerste Wereldoorlog door de Duitsers was gefusilleerd. Die plaat maakte een meer dan oppervlakkige indruk op mij. Plots dook zij in mijn gedachten op. Instinctief keek ik naar de gevel achter mij en zag in mijn verbeelding een gedenksteen met onze namen daarop vermeld.

Ondertussen hoorden wij het luide gebed vanuit het huis van vrouw Isebaert, mijn moeder en de kinderen. Op de hoek van ons magazijn stond een Duitser

met het geweer aan de schouder schietensklaar. Ik zag dat het geweer steeds op mij was gericht tussen de magazijnmuur en een elektriciteitspaal. Ik vertrouwde dit niet en ging een paar stappen opzij. Inderdaad, de man volgde mij met zijn wapen. Ik deed, zo onopvallend mogelijk, nog een paar stappen naar links en het tussen de muur en de paal gerichte geweer kon niet volgen. Hij richtte zijn geweer naar iemand anders. Ondertussen werden tegenover ons een tiental soldaten opgesteld waaronder een met een machinegeweer, die de fusillade moesten uitvoeren. Twee soldaten die zich achter de hoek van "De Vos" hadden beschut, schoten om de beurt elk twee laders van hun machinepistool leeg op het naast de herberg vooruitstaande huis in de Dorpsstraat. Dit huis werd bewoond door het gezinsleden Henri De Schuyter die zich in de kelder hadden verborgen.

Zoals reed vermeld, stond Marcel Malfait bij ons. Deze jonge man was een paar jaar voordien een arm geamputeerd en had een kunstarm. Toen hij daar met omhoog geheven armen stond, zakte zijn mouw iets naar beneden. Een Duitser stapte op hem af, nam de arm en deed die naar beneden. Marcel nam desondanks geen risico en stak opnieuw prompt de arm in de hoogte.

Door de op dat ogenblik aanzwellende stroom van aftrekkende troepen met wagens en karren moest het vuurpeloton de weg vrijmaken. Hierdoor konden zij het bevel niet onmiddellijk uitvoeren. Velen van de voorbijtrekkenden vroegen wat er gebeurd was en steeds was het antwoord: "Man hat auf uns geschossen". Ze toonden duidelijk hun haat en hun misprijzen tegenover ons door in onze richting te spuwen, gebalde vuisten op te steken en allerlei gebaren te maken die aan duidelijkheid niets te wensen overlieten.

Intussen had bij mij de grote angst plaats gemaakt voor een onverschilligheid. Er reed een paardenwagen voorbij. Op de bok naast de menner zat een soldaat die zijn vuist opstak naar mij, spuwde en een naast hem liggende handgranaat nam. Hij dreigde ermee ze voor mijn voeten te gooien. Hoe ongelooflijk ook, ik schoot in een kleine lach, omdat ik wist dat die man zijn dreiging niet ten uitvoer kon brengen zonder eigen mensen te kwetsen of te doden.

Ik zag hoe twee soldaten van een aankomende wagen sprongen en kwamen aangelopen terwijl ze hun pistool uit de holster haalden. Ze stelden de klassieke vraag wat er gebeurd was, kregen het klassieke antwoord, gevolgd door de vraag: "Wat gaan we ermee doen?". Op het antwoord "Umlegen" wreven ze zich in de handen en voelden zich blijikbaar in hun schik er te

kunnen aan meedoen.

Van de min of meer verwarde toestand gebruik makend, begaf ik mij enkele stappen vooruit in de richting van een net aangekomen soldaat die met het geweer onder de arm de indruk gaf aan het “umlegen” mee te willen helpen. Ik sprak hem aan om hem van onze onschuld te overtuigen en dat wij niet geschoten hadden. Hij keek mij woedend aan en zei “schweigen”. Hij verhieft zijn geweer en maakte een gebaar alsof hij de loop van het geweer in mijn hals zou slaan. Tot driemaal toe sprak ik hem aan en steeds woester zei hij: “schweigen” en dreigde met het geweer te slaan. Julien Van Den Bossche en Marcel Malfait stonden dichtbij en zagen het gebeuren. Ik wendde mij van hem af en begaf mij naar een soldaat die zittend op de buis van zijn fiets het gebeuren gade sloeg. Ook met hem wilde ik een gesprek aanknopen maar brutaal zei hij: “Ich muss nichts wissen”. Ik was ondertussen al enkele meters van mijn plaats verwijderd en wendde mij tot een jonge soldaat, gekleed in zwarte overall. Het was waarschijnlijk een pantsergrenadier - sommigen van ons zeiden, gezien zijn zwarte kledij, dat het een SS-er was, wat onterecht was want ook de pantsertroepen droegen zwarte kledij - wiens eenheid was uiteengeslagen en bij deze troepen, waarvan velen van verschillende wapens, was terecht gekomen. Hij stond er van in den beginne en hield zich afzijdig. De jonge man was bereid mij te aanhoren, zei mij te geloven, toonde begrip, maar zei dat hij niets kon doen voor ons.

Ook Richard De Weirdt wilde de Duitsers van onze onschuld overtuigen. Hij ging met de hand in de binnenzak en haalde er zijn brieven tas uit en opengevouwen toonde hij deze aan de soldaten terwijl hij steeds herhaalde “De Vlag”. Ik stond er vlakbij en zag door het transparante mica de gele zwart bedrukte lidkaart van “De Vlag”. Doch de soldaten sprongen brutaal naar hem toe, schreeuwden “Hände hoch”. Ze wisten zeker niet wat “De Vlag” betekende en gaven hem geen kans tot uitleg. Het was opvallend dat de militairen van iets oudere leeftijd waren, tussen 30 en 40 jaar, tenminste zo zagen ze eruit.

Van het oorspronkelijke vuurpeloton waren er reeds enkele vertrokken. Waarschijnlijk wilden ze hun eenheid die verder getrokken was zo vlug mogelijk vervoegen, maar anderen kwamen aan en bleven terplaatse.

Het tij keert

Op een gegeven ogenblik kwam een wagen aangereden. Een nog jonge

officier, klein van gestalte - stapte uit, trok zijn pistool en vroeg wat er gaande was. Hij zag dat ik het met het antwoord niet eens was en kwam op mij toe. Hij zette het zware pistool, een Luger, op mijn borst en zei blijkbaar grijnzend: "Vertel jij het nu maar een keer". Hij hechtte blijkbaar toch enig geloof aan mijn woorden, zei iets tot de andere soldaten, stapte in zijn wagen en reed verder.

Er kwam een soort mildere stemming onder de soldaten want een van hen zei: "Als we ze niet doodschietsen, laat ze ons als schild voor ons uitdrijven." Door mij ging een zucht van opluchting. Dit zou de kans bieden om onderweg in Landegem te ontsnappen. Doch er werd daar niet op ingegaan.

Dan kwam een ander voorstel van een Duitser. Hij zei: "Indien wij ze niet allen doodschietsen, laat ons er dan tenminste enkelen als vergelding doden, zodat ze zich blijvend herinneren dat ze tegen ons geen wapens meer opnemen". "Kijk", zei hij "die twee" - hij wees met zijn vinger naar Alfons Isebaert en Richard De Weirdt - "men ziet toch duidelijk dat dit partizanen zijn". Beiden hadden alles verstaan, zakten gedeeltelijk door de knieën en smeekten om erbarmen. Ik stond er vlakbij en keek de twee mannen aan, en inderdaad die Duitser had gelijk. In een zo korte tijdsspanne waren die mensen door de doodsangst zo veranderd dat men ze vast niet meer zou herkennen. Ze zagen eruit als de op door de Duitsers uitgegeven propagandafoto's van uit Mongolië afkomstige Russische gevangenen, die ze bestempelden als cultuurloze en achterbakse "Untermenschen".

Enkele soldaten doorzochten de huizen en opeens vloog daar vanuit de deur van het huis Isebaert mijn rugzak naar buiten en viel tussen de tramporen. Een soldaat nam hem op, ontknoopte het sluitingskoordje en schudde er de inhoud ter plaatse uit. Daar lag de reeds vermelde inhoud, zijnde het hele brood, een pakje boter, de pas aangesneden droge gerookte hesp, de vier flesjes bier, de zaklamp, mijn Agfabox en een tafelmes.

Hij vroeg met luide stem van wie dat was. Ik antwoordde dat het van mij was en ging naar hem toe. Zijn aandacht ging vooral naar het fotoestel dat hij opnam en bekeek. Hij vroeg mij wat hiervan de bedoeling was. Ik zei hem dat ik dit steeds bij had, dat hij het gerust mocht open doen, dat er wel een verse film instak maar nog geen opnamen waren mee gemaakt. Hij drong niet verder aan, vroeg verder geen uitleg over de inhoud van mijn rugzak omdat ik hem had gezegd dat deze steeds klaarstond om te vluchten bij eventuele beschietingen.

De eerste Engelsen in Vosselare (Dorpsstraat)

De Dreef in Vosselare.

Rechts de rij van 7 huizen, links "De Vos" met magazijn.
Schilderij van Marcel Michiels naar een oude postkaart.

De gegroepede aftocht minderde even en alleen afzonderlijke soldaten kwamen op hun eentje voorbij. Ze zagen er moe uit en sommigen leken last te hebben met gaan. De houding van onze bewakers werd weer iets menselijker. Ik was aan de overzijde van de straat met een van hen in gesprek, toen een alleenlopende soldaat halt hield bij de inhoud van mijn rugzak. Hij zag de mooie hesp, nam ze op, legde ze op zijn schouder en ging verder. De bij mij staande soldaat riep hem toe dat hij dat moest laten liggen, maar met een afwijzend gebaar stapte hij gewoon door.

Kort daarop kwam een volgende soldaat. Met zijn voet roerde hij even in de daar liggende spullen. Hij zag de zaklamp, nam ze en stak ze aan. Toen hij zag dat ze in orde was, er een nieuwe batterij inzat, stak hij ze op zak. Ook hier had de aanmaning om de zaklamp te laten liggen geen invloed.

Opnieuw kwam een colonne door paarden gespannen wagens aangereden. Voorop reed een Hauptman (kapitein) op een bruin volbloedpaard. Op onze hoogte gekomen, deed hij het blijkbaar vurige en trappelende paard even stoppen en riep: "Was ist passiert?". Een soldaat sprong in houding en zei: "Man hat auf uns geschossen, Herr Hauptman". Zonder enige toelichting of verdere navraag gaf hij het bevel: "Sofort umlegen und fortmachen". Hij gaf zijn paard de sporen en nam opnieuw de plaats in aan het hoofd van zijn eenheid. Opnieuw maakte men aanstalten om het bevel uit te voeren. Wij werden terug verplicht ons op een rij te stellen aan de muur.

Op dat ogenblik kwam er een open personenwagen aangereden en stopte vlak tegenover ons. Naast de soldaat-chauffeur zat een officier en achteraan twee. De rechtszittende officier droeg onder zijn kepie een verband rond zijn hoofd, zijn rechterarm droeg hij met een schouderverband op zijn borst. Een van de officieren wenkte een tegenover ons staande militair. Er volgde een gesprek waarbij regelmatig in onze richting werd gekeken. Men deed mij teken om bij hem te komen. Terwijl de gewonde militair mij aankeek met een blik vol haat, sprak deze vooraan zittende mij streng en verwijtend toe. Hij zei: "Kijk wat jullie partizanen aanrichten door van op verre afstand op onze voorbijtrekkende troepen te vuren. Vinden jullie deze laffe beschietingen dan zo heldhaftig en eervol?". Ik antwoordde dat het inderdaad geen nette manieren van oorlogvoeren was en dit niet kon goedkeuren, dat niemand van ons dat zou doen en wij geen Duitsvijandige mensen waren, wel integendeel. Ik zei dat wij tijdens de bezettingsjaren steeds vriendschappelijk met de hier ingekwartierde Duitse soldaten waren omgegaan.

Ze wisselden nog een paar woorden met de soldaat en reden verder.

Aan de dood ontsnapt

Terwijl ik samen met de militair terug naar de overkant liep, zag ik de afgetekende lichtere kleur waarop het hakenkruis een paar dagen voordien had gestaan. Ik kreeg plots een nieuwe inval. Hoe was het mogelijk dat ik er niet eerder had aan gedacht. Ik vroeg de man mee tot aan de muur, toonde hem de afstekende kleur van de muur en de restanten van het uitgewiste hakenkruis. Ik vertelde hem dat dit was aangebracht door anti-Duitsers om de mensen te pesten die tijdens de oorlogsjaren vriendschappelijk met Duitsers waren omgegaan.

Hij scheen begrip te tonen. Hij ging met de overige Duitsers praten. Na een kort gesprek keken ze ons aan en met een armzwaai gaven ze te kennen dat het gedaan was. Ze trokken weg om de hoek richting Landegem.

Opgelucht en gehaast trok ieder in zijn eigen huis. Ikzelf liep het huis Isebaert binnen tot in de woonplaats waar bijna een volle fles “Pernod” nog steeds op tafel stond. Ik greep ze vast, zette ze aan mijn nog steeds droge mond en nam er een paar flinke teugen uit. Er werd kort beraad gehouden en wij besloten hier niet meer te blijven en naar de op een tweehonderd meter van de weg afgelegene hoeve Bijtebier op de Kouter te trekken.

Ik nam mijn rugzak, vulde er de resterende spullen in en liep naar “De Vos”, dus naar huis. Wat zou ik daar aantreffen! Een dodelijke schrik had mij opnieuw te pakken.

N.B. Beste lezer, de chronologische volgorde van deze feiten kan in de loop der jaren wat door elkaar gehaald zijn, maar ze hebben zich voorgedaan zoals ik ze heb beleefd en beschreven.

Dit kan bevestigd worden door de enige nog levende lotgenoot, de thans drieënzeventigjarige Marcel Malfait, de man met de kunstarm, die zich alle aangehaalde gebeurtenissen nog zeer goed herinnert en bevestigt.

Wij wisten niet wat daar gebeurd was, maar gezien de massale schietpartijen vreesde ik daar voor erge dingen.

Buiten, juist voor de deur, lag een zwarte klomp, enkele meters verder binnen lag de tweede. Ik riep op mijn vader, doch er kwam geen antwoord. De

kelderdeur stond open en benauwd trok ik de kelder in terwijl ik steeds maar tevergeefs op mijn vader riep. Daar was niemand, ook in de keuken, achterhuis, koolhok en veranda was geen teken van leven. Waar waren al die mensen - misschien wel vijftientig tot dertig - allemaal naar toe?

Ik trok naar achter in het magazijn: niets. Dan naar de stal waar de zware os was gestald, steeds maar roepend: "Is hier iemand?" en op mijn vader. Toen zag ik dat de ladder die toegang gaf naar de grote betonnen zolderverdieping werd naar beneden gelaten, en er iemand afdaalde, gevolgd door de vele anderen, waaronder mijn vader. Ik zei hem dat wij besloten hadden om naar de hoeve Bijtebier te trekken met de familie Isebaert, en ik alvast voorop ging daar ik uit angst voor de Duitsers hier niet langer durfde te blijven.

Ondergedoken in de hoeve Bijtebier

Ik begaf mij naar ons achterhof en via het reeds vermelde trapje belandde ik over de muur in de tuin van buurman De Schuyter. Zonder enige moeite sprong ik over de twee meter hoge betonnen scheidingsmuur in de tuin van overbuur Van Cauwenberghe.

Hij kwam juist naar buiten en wenkte mij. Hij vroeg of er doden waren. Hijzelf stond ook aan "De Vos" toen het eerste schot viel en was zo rap hij kon naar huis gelopen. Ik vroeg aan zijn vrouw Martha Voet of ze mij niet wat water te drinken had, mijn mond was nog steeds poederdroog. Ze reikte mij een kom zwarte surrogaatkoffie aan, die ik meteen leegdronk. IJlings, nog steeds niet bekomen van de schrik, sprong ik, tot mijn eigen verbazing, moeiteloos over de vijf volgende twee meter hoge draadafsluitingen. Achter de tuinen van de volgende huizen liep ik over het land richting Meerskant en trok door weiden en akkers naar de hoeve Bijtebier. Korte tijd nadien kwamen er ook mijn moeder en de familie Isebaert aan met de stootkar volgeladen met matrassen, dekens en mondvoorraad. Later kwam mijn vader aan. Hij zei dat hij het huis niet onbeheerd wilde achterlaten en vertrok terug naar huis.

In de grote woonruimte vooraan werden de matrassen en dekens op de vloer uitgespreid waarop wij de nacht doorbrachten. Ik had die nacht een angstige droom, misschien wel een nachtmerrie gehad. Doornat van het zweet werd ik wakker. In die nare droom voelde ik vier kogelgaten in mijn borst. De schrik liet mij niet los en ik zei aan mijn moeder er niet te willen blijven. Na de middag nam ik mijn rugzak en vertrok naar St.-Martens-Latem. Op haar vraag waar ik zou overnachten, antwoordde ik dat ik desnoods bij de weerstand de nacht zou doorbrengen.

Even terug naar 5 september 1944

Wat was nu de aanleiding van de massale schietpartij aan “De Vos”? Zoals eerder geschreven stonden enkelen op de hoek van de herberg, zich blijkbaar van geen gevaar bewust, de Duitse aftocht te bekijken. Ook binnen en in de ossenstal was er veel bezoek.

Op een gegeven ogenblik kwam een open Duitse wagen aangereden die stopte bij de kijklustigen. Een militair schreeuwde iets naar de mensen en loste meteen een schot in de lucht. De achterop lopende Duitsers die op hun terugtocht waarschijnlijk al een en ander hadden meegemaakt, moeten danig verrast geweest zijn. Ze sprongen uit en van hun wagens en schoten in het wilde weg. Een Duitse wagen met soldaten naderde vanuit Leerne “De Vos”. Ze hoorden en zagen wat er gebeurde en maakten rechtsomkeer. Ze vuurden waarschijnlijk met een machinegeweer enkele salvo’s in de richting van “De Vos” en reden snel terug van waar ze kwamen.

Hier volgt het verhaal van de toen 16-jarige André Holsbeke die samen met zijn ouders in de eerder beschreven huizenrij woonde. Zijn vader had in Bachte-Maria-Leerne ook een jong rund weten te bemachtigen. André kreeg de opdracht bij slager Emiel De Pestel vooraan in de Dorpsstraat te gaan en hem te vragen wanneer hij het dier kon komen slachten. Na de boodschap te hebben uitgevoerd, trok hij huiswaarts en voegde zich bij de kijkers aan “De Vos. Pas aangekomen begon de schietpartij en hij zocht met de anderen toevlucht in de vroegere winkel in “De Vos” en wierp zich plat op de grond. Terwijl ze daar lagen, steeds volgens André, zagen ze hoe kogels doorheen de muur vlogen en gloeiend op zichzelf rondtolden. Op een voor hen goed moment sprongen ze recht en liepen naar achter in de ossenstal. Daar hadden allen hun toevlucht gezocht via een ladder op de magazijnzolder. Toen hij als laatste de ladder wilde opgaan, trok slager Cyriel Deolet uit de Langemunt juist de ladder omhoog, daarbij zeggend “in zo momenten is het elk voor zichzelf”. Vanop de grote haverkist die juist onder het zoldergat stond, kon hij de anderen vervoegeen. Op die grote zolder met betonvloer hadden wij het stro van onze laatste oogst gestapeld. Het was een stapel stro van 6 tot 7 m lang en 4 m breed. Omwille van ratten en muizen hadden wij het stro gestapeld op een dertig centimeter van de buitenmuur verwijderd. In de smalle ruimte voegde André zich bij een twintigtal anderen die er op elkaar gepakt verstopt zaten. Vanuit hun schuilplaats hoorden ze alles zeer goed wat zich op straat afspeelde. Binnen de stroberg hadden wij voor een holle ruimte gezorgd waar

wij in geval van nood ons konden verbergen. De toegang was niet zichtbaar maar door twee bepaalde schoven eruit te trekken kon men kruipend in de holte.

Groot was mijn vaders verwondering toen hij bij het naar binnen kruipen met zijn hoofd tegen iemands achterweg aanstootte. Het was André Blomme van de hoeve "Zevenbunder" die zich door het stro naar binnen had gewroet. Het gezegde "Van schrik in een molsgat kruipen" was hier wel zeer toepasselijk. Ook op andere plaatsen hadden zich nog mensen verstopt ondermeer onder lege zakken en balen. Ongeveer een dertigtal mensen in totaal hadden er hun toevlucht gezocht.

Gevlucht

Langs landelijke wegen en over de velden, zo ver mogelijk van de hoofdweg verwijderd, trok ik naar St.-Martens-Lerne. Zo belandde ik aan de Leiebrug. Met een springlading hadden de Duitsers een groot gat in het wegdek geslagen, doch te voet kon men er gemakkelijk over. Daar stond naast een paar andere mensen de door mij gekende jonge man Marcel De Pauw (25) uit Nevele (Veldeken) met zijn fiets aan de hand. Ik vertelde hem wat ik had beleefd met de aftrekkende Duitsers en niet naar huis meer durfde te gaan. Hij antwoordde "Als dat zo is, ga ik ook niet terug" en we besloten samen verder te trekken.

Aan de overkant van de brug stond een Engelse pantserwagen op grote rubberbanden met in de koepel een zwaar machinegeweer en bemand met een viertal soldaten. De Engelsen legden ons uit dat, indien wij over de brug wilden, dat nu moesten doen daar ze de kleine doorgang ook zouden laten springen alvorens terug te trekken. Uit het gesprek met de soldaten vernamen wij dat hun eenheid zich in Oudenaarde bevond en dat ze tot hier op verkenning waren gekomen. Ze hadden geen Duitse troepen gezien onderweg. Marcel en ik trokken samen richting St.-Martens-Latem. Van wie of hoe ik het te weten was gekomen weet ik niet meer, maar ik had vernomen dat de Latemse "witte brigade" zich verzameld had in "Villa Raes". Wij waren akkoord dat we zouden proberen daar te overnachten.

Ongeveer ter hoogte van de grens tussen Deurle en Latem stonden enkele van de villabewoners op straat te praten. We vroegen de weg naar voornoemde villa en met een opvallende vriendelijkheid verwezen ze ons naar de bossen

achter het golfterrein. Zij stelden ons allerlei vragen over het oorlogsverloop waarop wij geen antwoord hadden daar wij zelf er niets of weinig van afwisten. Een grote man met grijzende snor en bewoner van de grote villa langs de rechterkant zei: "Ik begrijp dat u niets wilt zeggen, maar ik ben betrouwbaar hoor!". De andere heer met zijn dame woonde aan de overzijde en nodigde ons uit om met hen een glas wijn te drinken, wat wij niet weigerden.

Samen met het paar trokken wij naar de mooie in landelijke stijl opgetrokken villa in de grote tuin. Op de hekstijl las ik de naam "African-Lament". In het prachtige salon met rode tapijten mochten we plaats nemen in de fluwelen zetels. De heer des huizes ontkurkte een fles rode wijn, verontschuldigde zich over de kwaliteit van de - voor ons nochtans zeer goede - wijn, en zei dat zijn beste wijn in zijn huis in Gent lag.

Wij dankten en trokken verder. Het gedrag van die villabewoners tegenover ons twee gewone jongens stemde ons tot nadenken. Het kon niets anders of men had ons aangezien voor iets wat wij niet waren.

Ik was gekleed in een licht beige broek en droeg een jasje gemaakt van een soldatenregenzeil van het Belgisch leger, mijn kakikleurige rugzak en de vraag naar "Villa Raes" had die mensen waarschijnlijk op een vals spoor gebracht.

Met een klein beetje verbeelding kon je daarin gemakkelijk een in de frontlijn opererende agent herkennen die begeleid werd door een man met een fiets die hem naar zijn doel bracht.

Het was avond toen wij uiteindelijk onze bestemming bereikten. In het schemerdonker zagen wij er enkele mannen gekleed in vuil-witte overall met tricolore armband, ook een jonge pastoor in soutane met armband zagen wij in- en uitlopen. Ze leken nogal druk doende en opgewonden alsof ieder ogenblik een grote slag zou plaats vinden. Men had voor ons oor noch oog. Wij keken elkander aan en in onze blikken lazen we dat dit niets voor ons was. Maar waar konden wij naartoe? Zeker niet terug naar huis.

Marcel zei dat hij een bejaard echtpaar kende in Deurle en dat wij daar wel zouden mogen overnachten. We keerden terug naar Deurle en klopten aan bij een klein hoevetje van Petrus (Peetje) Goedgeluck in de Filip de Denterghemstraat.

We kregen er te eten en mochten er overnachten. De volgende morgen besliste

Marcel De Pauw toch maar naar huis terug te rijden. Ik trok terug naar Latem, ditmaal naar het veer waar ik mij liet overzetten naar Baarledorp.

Ik was welkom bij mijn oom Leonce Michiels en tante Marietje Rogge met kinderen Etienne en Blanche. Ze baatten er de herberg “Het huis van Commerce” uit. Tegen de avond hoorden wij de doffe knallen van kanon-geschut en namen onze intrek in de kelder waar wij de nacht doorbrachten. De hele nacht bleef het geschut aanhouden; het leek alsof het heel dichtbij was want het huis trilde bij iedere knal. We konden niet uitmaken of het inslaande of van de kanonnen vertrekkende granaten waren. Tegen de morgen hield het geschut op. Er bleek geen schade te zijn in het dorp.

Steeds meer mensen kwamen op straat en gaven er hun commentaar. Een uit de richting van Leerne aankomende kleine groene vrachtwagen herkende ik meteen. Het was mijn dorpsgenoot René Stofferis. Naast hem zat een burger met een geweer. In de laadbak stonden dicht tegen elkaar een twaalf tot vijftien gevangengenomen Duitse militairen met twee gewapende burgers. Ze reden de ganse dag op en af met nieuwe ladingen Duitsers die ze wegbrachten naar de Vlaamse Schouwburg in Gent. Ik informeerde hoe de toestand was thuis en alles scheen veilig volgens hen. Ik besloot naar huis terug te gaan. In de namiddag kwam een Duitse achtergelaten vrachtwagen aangereden zonder laadbak. Hij viel vlak voor ons in panne. Op het chassis had men een paar planken gelegde waarop een groot vat lag met brandstof. Ik herkende de chauffeur, een zekere Astère Baert uit Leerne met naast hem de buurman Rudolf Janssens die in dit verhaal al eerder voorkwam. Op het chassis stond een andere buur Marcel Schijvens. Naast Baert lag een geweer. Janssens had een pistool en Schijvens een handgranaat in de hand. Ze droegen een armband met de letters O.F. van de communistisch gezinde verzetsgroep, het “Onafhankelijk Front”.

Op mijn vraag waarheen ze reden, antwoordden ze “Naar Leerne”. Ik vroeg hen of ik mee kon, wat werd toegestaan. De wagen reed met de verkeerde brandstof en viel dan ook regelmatig stil. Baert sleutelde wat aan de motor en kreeg hem op gang. Ik nam plaats bij Schijvens. Wij moesten ons zo goed mogelijk vasthouden aan de cabine en met een paar gedwongen tussenstops kwamen we in Leerne aan. Ik trok te voet naar Vosselare.

Er was heel wat drukte rond en in “De Vos”. Enkele burgers gewapend met een geweer liepen er rond. In “De Vos” in de biljartzaal zaten een aantal gevangengenomen Duitsers. Onder die soldaten zat een zware grote stoere

man, nors voor zich uitstarend. Hij had zijn kapootjas aan en had nog steeds de stalen helm op zijn hoofd. Men vertelde mij dat bij zijn gevangennamen aan de brug, hij geweigerd had zijn handen op te steken en zich met tegenzin liet ontwapenen terwijl hij zijn misprijzen uitte tegenover de weerstanders.

In Nevele hadden de Duitsers de brug laten springen, doch burgers hadden met lange planken een overgang voor voetgangers gemaakt. Het was terwijl die soldaten over die plank liepen dat enkele verdeckt opgestelde gewapende burgers hen gevangen namen. Een laatste vracht gevangenen werd afgevoerd, waaronder de stoere man.

's Avonds bracht men nog steeds gevangenen naar "De Vos", maar men mocht of wilde ze niet meer naar Gent voeren.

Het was avond en de weerstanders dachten waarschijnlijk dat het voor die dag genoeg was geweest en trokken naar huis. De Duitsers, een twintigtal, liet men gewoon zitten in de biljartzaal. Men besloot ze toch iets te eten te geven. Twee burens Gaston Waerniers en Cyriel Janssens, vader van Rudolf, trokken naar bakker De Dapper en kwamen terug met enkele broden. Mijn moeder zorgde voor broodsmersel en koffie. De gevangenen lieten het zich smaken. Ik zei dat ze hier de hele nacht niet konden blijven zitten en stelde voor om ze in ons magazijn onder te brengen. We spreidden wat stro uit op de grond en een groot wagendekzeil diende als deken. Het grootste deel van die soldaten kwam van Ruiselede waar ze door geallieerde jachtvliegers hevig waren beschoten en totaal uit elkander waren geslagen. Bij hen was er een jonge soldaat die een kogel in de voet had gekregen. Hij werd gevangen genomen toen hij met een damesfiets over de brug kwam. Hij had die fiets afgenomen van een vrouw in Poesele waarvan de naam mij niet is bijgebleven. De vrouw kreeg door toedoen van de Rijkswacht enkele dagen nadien haar fiets terug. Bij de gevangenen die wij naar achter leidden, was er een soldaat van 35 à 40 jaar, een grote magere man, een boerentype. Hij vroeg mij of het niet mogelijk zou zijn bij een boer te mogen werken omdat hij goed kon werken in de stal en op het veld. Hij voegde er aan toe dat hij een vrouw en drie kinderen had.

Ik stelde de goedaardig uitziende man gerust door hem te zeggen dat dit wel mogelijk zou zijn, dat in ieder geval voor hem de oorlog voorbij was en dat hij er nu zeker van mocht zijn dat hij zijn familie terug zou zien. In het magazijn maakte ik de soldaten erop attent dat daar een deur was met de grendel van binnen. Als ze die openden stonden ze meteen op straat en konden ontsnappen. Maar ze zouden hierbij het gevaar lopen op verzetslieden (die er

niet waren) te botsen met alle gevolgen vandien. Ze verzekerden me dat ze niet zouden proberen om te ontsnappen en dankten voor de zorgen.

Iedereen trok naar huis en wij bleven met de gevangenen achter. Mijn ouders gingen slapen en ik bleef in de keuken. Midden in de nacht werd er zacht op het rolluik getikt. Het waren twee rijkswachters van Nevele die door de spleten van het rolluik licht hadden gezien. Ze bleven een tijdje en alvorens te vertrekken vroegen ze om eens te mogen kijken in het magazijn. Wij openden zachtjes de deur en even lichtend met een zaklamp zagen wij dat allen onder het dekzeil lagen. Slechts een maakte een opschrikkende beweging. De volgende morgen haalden wij ze terug in de herberg. Ze kregen opnieuw brood en koffie en ons nogmaals dankend werden ze in de loop van de voormiddag weggebracht naar Gent.

Er kwamen geen Duitse soldaten meer voorbij. In de namiddag werd opeens geroepen dat de Engelsen er waren.

Uit de richting van Sint-Martens-Leerne kwamen vijf soldaten op een rij nader, de een na de andere langzaam stappend. Ze hielden even halt aan “De Vos”, spraken eventjes met elkaar en gingen verder tot aan Vosselaredorp, keerden terug en vertrokken opnieuw richting Leerne. Ze hadden blijkbaar weinig aandacht voor de mensen die hen met vreugde begroeten. Ik haalde vlug mijn fotobakje en nam van hen een maar half geslaagde foto. Het was de enige oorlogsfoto die ik gemaakt heb.

Enkele verzetslieden achtten hun taak als volbracht en borgen hun wapens op. Doch anderen waaronder sommigen van het laatste uur voelden zich geroepen om over te gaan tot de aanhouding van medeburgers. Een massale repressie kwam op gang. Al wie van ver of van nabij als Vlaamsgezind bekend stond werd opgepakt. Ze werden in de kelders van de vroegere brouwerij Lampaert op de Markt in Nevele opgesloten en nadien met dezelfde wagens waarmee de krijgsgevangenen werden weggebracht naar Gent in de Wollestraat in een leegstaand bedrijfspannd ondergebracht.

Gelukkig waren er hier geen uitspattingen zoals in vele gemeenten en steden in Vlaanderen. Helaas waren er toch die zich niet konden inhouden om in de verlaten woningen waardevolle voorwerpen weg te nemen. De hypocriete houding van sommige burgers die tijdens de oorlog bekend stonden als Duitsgezinden en zich tijdens die dagen als goede patriotten voordeden door een tricolore armband te dragen viel mij fel tegen.

Rudolf Janssens, de O.F.-man, werd enkele dagen nadien voor zijn gedrag tijdens de oorlog aangehouden en in de Wollestraat opgesloten. Men heeft hem echter onmiddellijk vrijgelaten daar de anderen zich op hem wierpen en hem hardhandig aanpakten.

Voor de meesten onder ons was het oorlogsleed voorbij, voor de door de repressie getroffen en begon die echter pas.

Omdat wij de grote os niet zelf wilden slachten, werd hij ongeveer een week na zijn aankomst verkocht aan slagerij gebroeders Vermeire uit Merendree voor de som van 3.500 fr.

De Franse overheid eiste een onderzoek en schadevergoeding. De Duitsers hadden een groot deel van de Normandische veestapel meegenomen waarvan het merendeel in Vlaanderen was achtergelaten.

De rijkswacht werd belast met de opsporing en kwam dus ook bij mij. De winst van de verkoop, zijnde 1.500 fr. moest worden terugbetaald.

Tijdens het verschijnen van dit verhaal overleden de volgende erin besproken vrienden:

Marcel De Pauw	° 09.06.1919 - † 05.08.1994
Leonhard Fichtner	° 21.09.1918 - † 11.04.1995
Julien Van Den Bossche	° 08.02.1928 - † 02.03.1996
Roger Van Haesebroeck	° 09.01.1924 - † 03.12.1996

Besluit

Oorlog is door de eeuwen heen en nog steeds een gruwel van ellende, vernieling en dood geweest.

Hij geeft de kans aan al dan niet geüniformeerde en gewapende misdadigers straffeloos hun medemensen te terroriseren en te doden.

Burgers zullen zich onthouden van inmenging in het oorlogsgebeuren. Hun inzet heeft geen invloed op de duur of op de wending.

De weerslag op onschuldige medeburgers door gijzelname en terechtstellingen is onverantwoord.

Moge het zo dikwijls geschreven en geroepen “Nooit meer Oorlog” eens bewaarheid worden!

Marcel MICHIELS, Vosselare
December 1996

“HET LAND VAN NEVELE”, 1996, JAARGANG XXVII, INHOUDSANALYSE

BOLLAERT A., De barones van Kerrebroek of... hoe een toponiem ontstaat, blz. 68-70.

BOLLAERT A., 1121-1996 - Poesele - 875 jaar. Een overzicht van de voorbije honderd jaar in foto's, blz. 197-272.

DE CLERCQ W., Gallo-Romeins Merendree. Een nederzetting tijdens de eerste eeuwen van onze jaartelling, blz. 93-196.

DE GROOTE K., Heem- en familiekundige bijdragen in chronologische volgorde van Albert Martens, blz. 71-89.

DE GROOTE S., Karel Jonckheere over de mei-dagen 1940 in Vinkt, blz. 44-55.

DE GROOTE S., Arthur Buysse's propagandareis in Zuid-Amerika (1916), blz. 279-287.

DE GROOTE S., De visitatieverslagen van bisschop Triest aan de parochie Zeveren (1623-1654), blz. 288-297.

DE GROOTE S., “t Gebeuren tot Bachte toch aardige dingen”, blz. 319-322.

MAES D., Een onwettig kind zaaide onrust in Merendree, blz. 305-318.

MARTENS A., Vooroorlogse Katholieke Studentenactie (K.S.A.) te Hansbeke, Nevele, Merendree en Bellem (1935-1940), blz. 3-41.

MICHIELSM., Uit het oude fotoalbum: Voetbalclub Verbroedering Vosselare (1935-1936), blz. 42 en 43.

MICHIELSM., Vijftig jaar geleden: oorlogsbelevissen van Marcel Michiels, blz. 56-67, blz. 323-340.

Redactie, Antoine Janssens is niet meer, blz. 275-278.

VERHOEVEN F., Constant Neutjens, gesneuveld te Landegem op 31 oktober 1918, blz. 341-343.

Verslagen, blz. 344.

C.D.G.

CATALOGUS VAN DE BIBLIOTHEEK
VAN DE HEEMKUNDIGE KRING
"HET LAND VAN NEVELE"

Aanwinsten 1996

Foto- en dokumentenboek van beide wereldoorlogen, Elf November, afd. Deinze-Nazareth.

Met een klank van techniek. Van "Ateliers de Deynze" tot "Vrij Technisch Instituut Deinze", 1921-1996, VTI, Deinze, 1996.

Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn, Nevele, 1996.

Op wandel door Bellem, Heemkundig Genootschap Meetjesland en Heemkring Mettenanxt Bellem, 1992.

BASTIAEN, (F.)

Groot-Aalter in oude foto's, deel 2, Uitgeverij Taptoe, Eeklo, 1995.

BUYSSE, (A.)

Voor België naar Zuid-Amerika, Van Dishoeck, Bussum, 1918.

CHATELET, (R.)

De geschiedenis der Gentse Posterijen, Chatelet, Gent, 1983.

DECLERCQ, (N.), DEPREZ, (A.), GODEFROID, (W.), e.a.

Hinke de Vinke. 400 jaar vinkensport in Vlaanderen. 60 jaar AVIBO, Vichte, 1995.

DUVOSQUEL, (J.M.), THOEN, (E.)

Peasants & Townsmen in Medieval Europe. Studia in Honorem Adriaan Verhulst, Snoeck-Ducaju & Zn, Gent, 1995.

HAGEN, (J.)

Vragen over vroeger. Handleiding voor het maken van historische interviews, Nederlands Centrum voor Volkscultuur, Utrecht, 1993.

MOUTON, (A.)

18e-eeuwse muntschat te Landegem, Oefening Oudste Tijden, RUG, 1995-1996.

NEYT, (L.)

Transcriptie landboek Heerlijkheid Merendree 1680-1681 + verwerking landboek, Tielt, 1996.

RYSERHOVE, (A.)

De handboeken van de familie De Neve te Zomergem, Maldegem, 1971.

STOCKMAN, (L.)

Lotenhulle: een feodaal lappendeken, overdruk uit *Appeltjes van het Meetjesland*, jaarboek 46, 1995, blz. 5-44.

STOCKMAN, (L.)

De parochievorming in het decanaat Gent, overdruk uit *Appeltjes van het Meetjesland*, jaarboek 46, 1995, blz. 185-196.

VANLEYNSEELE, (N.)

Nevele. Toeristisch aanbod, beleid en toekomstvisie - Een analyse, Hogeschool West-Vlaanderen HIEPSO, Kortrijk, 1995-1996.

VERMEULEN, (A.M.)

Biografie van E.H. Leon Emmanuel Dutry, Oefening Geschiedenis van de Nieuwste Tijden, RUG, 1977-1978.

Voorzitter

Jan LUYSSAERT
Veldestraat 26
9850 MERENDREE

Ondervoorzitter

Arnold STROBBE
Lokouter 12
9880 LOTENHULLE

Secretaris en bibliothecaris

Lieven DE RUYCK
Heiste 45
9850 LANDEGEM

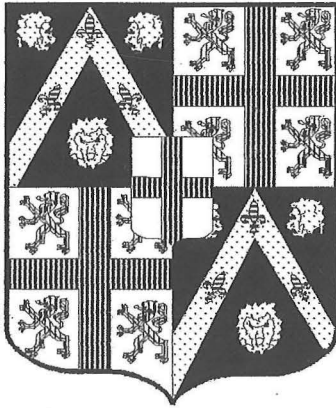
Penningmeester

André BOLLAERT
Beentjesstraat 24
9850 POESELE

Bestuursleden

Irène BUYSSE, Knokstraat 12, 9880 Poeke
Wim DE CLERCQ, Rostraat 12, 9850 Hansbeke
Stefaan DE GROOTE, Peperstraat 7, 9800 Bachte-Maria-Leerne
Yvonne DE KEERE, Kalkhofstraat 7, 9800 Deinze
Daniël D'HOOGHE, Langemunt 58, 9850 Nevele
Véronique LAMBERT, Beentjesstraat 28B, 9850 Poesele
Marcel MICHIELS, Langemunt 104, 9850 Vosselare
Eddy VERSTRAETE, Brugstraat 61/6, 9880 Aalter

HEEMKUNDIGE KRING

"HET LAND VAN NEVELE"